

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ПАВЕТРАНАЯ ПРАСТОРА "БЕЛАВІЯ" 2 стар.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ
АКАДЭМІЯ НАВУК - МАГЧЫМАСЦІ САМАРЭАНІЗАЦЫІ 3 стар.

СТАСУНКІ
БЕЛАРУСЬ І ПОЛЬШЧА - ЗАЦІКАУАЕННЫЯ ПАРТНЁРЫ 3 стар.

КНИГАРНЯ
"УРАДЖАЙ" КНИЖНЫХ СКАРБАЎ 4 стар.

НАВІНЫ З АРХІВА
СЛЕД БЕЛАРУСАЎ У ЧЭХІІ 7 стар.

ГАСЦЕЎНЯ
ЭСТОНСКІЯ ПРАЕТЫ НІНЫ САВІНАВАЙ 6 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
НЕ ШУКАЙЦЕ "ЧУЖЫХ ДЗЕВАК" ЗА ДАЛЁКІМ МОРАМ! 8 стар.

СМЯЯЦА НЕ ГРЭХ
ТУРАЎСКІЯ ЖАРТАЧКІ 8 стар.

ЧОРНАЕ ВОЗЕРА — ЖАМЧУЖЫНА БРЭСТЧЫНЫ 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі **Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

26 чэрвеня 2002 года, № 26 (2792) **Цана 140 рублёў** E-mail: golas_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

ПАДЗЯКА ЗА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка выказаў словы падзякі за супрацоўніцтва Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Польшча ў Беларусі Марыушы Машкевічу ў час сустрэчы ў сувязі з завяршэннем тэрміну паўнамоцтваў дыпламата.

Беларусь і Польшча — суседзі, і гэта неабходна ўлічваць, як бы ні складаліся адносіны дзвюх краін, лічыць кіраўнік дзяржавы. У Беларусі пражывае шмат палякаў, а ў Польшчы — беларусаў. У палітыкаў могуць быць розныя адносіны, але ад іх не павінны цягнуцца людзі. А.Лукашэнка падзякаваў палякам, якія пражываюць у Беларусі, за іх падтрымку сваёй прэзідэнцкай дзейнасці.

Пасол, у сваю чаргу, сказаў, што пакідае ў Беларусі частку свайго сэрца, і выказаў гатоўнасць дапамагаць нашай краіне і ў далейшым, выкарыстоўваючы для гэтага свой вопыт і веды.

НАСУСТРАЧ БЕЖАНЦАМ

Беларусь, як і многія краіны, адзначыла 20 чэрвеня Сусветны дзень бежанцаў.

Дарэчы, у мінулым годзе наша краіна далучылася да Канвенцыі ААН аб статусе бежанцаў. На сённяшні дзень такі статус атрымалі 623 чалавекі, з іх 226 дзяцей. У асноўным гэта выхадцы з Афганістана, Грузіі, Таджыкістана, Азербайджана, Эфіопіі.

Па словах кіраўніка прадстаўніцтва ўпраўлення Вярхоўнага камісара па справах бежанцаў ААН Богдана Нагайлы, "па колькасці афіцыйна прызнаных бежанцаў Беларусь у параўнанні з некаторымі суседнімі дзяржавамі заслугуе самага высокага прызнання".

Міграцыйныя службы стараюцца выявіць асоб, якія падманым шляхам жадаюць набыць статус палітычнага бежанца. Паводле даных, такіх у Беларусі налічваецца больш за 100 тысяч чалавек.

БЫВАЙ, ЗБРОЯ!

У бліжэйшы час пойдзе на пераплаўку беларускі запас легендарных пісталетаў-кулямётаў гадоў Вялікай Айчыннай вайны.

Па словах начальніка службы ракетна-артылерыйскага ўзбраення палкоўніка Уладзіміра Талая, раз у айчынных арсеналах захоўваецца каля 200 тысяч адзінак гэтай састарэлай зброі.

Рашэнне аб пераплаўцы зброі мае рацыю. З аднаго боку, захоўванне каштуе нямала грошай. А з

другога — ППШ пры ўсіх яго добрых якасцях сёння не можа канкураваць ні з АК-74, ні з больш сучаснымі ўзорамі стралковай зброі.

НА РАДЗІМЕ ІВАНА ШАМЯКІНА

Бюст народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, які нядаўна адзначыў 80-гадовы юбілей, будзе ўстаноўлены на яго радзіме — у вёсцы Карма Добрушкага раёна.

Як стала вядома "Голасу Радзімы", згодна з пратаколам аб супрацоўніцтве паміж Гомельскім дзяржаўным універсітэтам імя Ф.Скарыны і Добрушскім раённым выканаўчым камітэтам, у Карме будзе створаны музей Шамякіна з філіялам у райцэнтры. Акрамя таго, для лепшых студэнтаў філалагічнага факультэта ГДУ прадугледжана заснаванне адной імяннай стыпендыі Івана Шамякіна.

ЕЛЬЦЫН НАВЕДАЎ БЕЛАРУСЬ

Першы Прэзідэнт Расійскай Федэрацыі Барыс Ельцын наведаў Беларусь з тыднёвым візітам.

Барыс Мікалаевіч прыбыў у Мінск раніцай 21 чэрвеня. У гэты дзень у яго адбылася сустрэча ў фармаце "адзін на адзін" з Прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам. У гэты ж дзень экс-прэзідэнт Расіі сустрэўся са сваімі былымі сакурснікамі, выпускнікамі Уральскага політэхнічнага інстытута, якія пражываюць у Беларусі. У суботу, 22 чэрвеня, Ельцын і Лукашэнка наведалі мемарыяльны комплекс "Брэсцкая крэпасць-герой", музей крэпасці і ўсклалі вянкi да манумента. Астатні час Барыс Мікалаевіч адвёў адпачынку ў рэзідэнцыі "Віскюлі".

"АЎТАРЫТЭТАМ" НЕ ДА СПАКОЮ

Сёлета ў Мінску прыцягнута да крымінальнай адказнасці 10 лідэраў арганізаваных злачынных груп.

Сярод краін СНД Мінск лічыцца, бадай, самым небяспечным месцам для злачынных "аўтарытэтаў". Па словах начальніка сталічнага ўпраўлення Камітэта па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй МУС Беларусі Віктара Богука, сёлета таксама была арыштавана мясцовая банда, якая ўчыніла 37 кватэрных крадзяжоў і 3 разбойныя напады. Даволі адчувальны ўрон нанесены мінскай наркамафіі. Правахоўнымі органамі выяўлена 26 злачынстваў, звязаных з незаконным абаротам наркатыкаў.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

У купалаўскім мемарыяльным запаведніку "Ляўкі", што ў Аршанскім раёне на Віцебшчыне, прайшло свята паззіі, прысвечанае 120-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. Тут з чэрвеня 1935 па чэрвень 1941 года жыў і працаваў паэт. НА ЗДЫМКУ: кветкі ўскладваюць маладажоны Вольга і Канстанцін ВЯРЖЫЦКІЯ.

ПАДПІСКА-2002

БУДЗЕМ РАЗАМ!

Рэдакцыя выказвае ўдзячнасць за разуменне і падтрымку сваім шануюным чытачам у ЗША, якія даслалі складкі ЧЭКАМ.

Зацікаўленым паведамляем, што з пачатку года "ГР" мае свае рускамоўныя дадаткі ў Ізраілі і Малдове, у якіх можа размясціць вашу інфармацыю і рэкламу (цана 1 кв.см — \$1). У сувязі з гэтым выказваем удзячнасць ізраільскай страхавой кампаніі "Zmadim", якая размяшчае сваю рэкламу на старонках "Дыялога" — 8-палоснага спецыяльнага "ГР" у Тэль-Авіве.

"Голас Радзімы" гатовы падтрымаць інфармацыйнае супрацоўніцтва з беларуска- і рускамоўнымі выданнямі ў любой краіне праз камп'ютэрную сувязь.

Прапановы па тел. 288-17-82, e-mail: galas_radzimy@tut.by

спорт

САМБА (мужчыны). На чэмпіянаце Еўропы ў італьянскім Кунео беларускія спартсмены выйгралі 9 медалёў — 4 залатыя, 3 сярэбраныя і 2 бронзавыя. Да таго ж, заваявалі другое месца ў агульнакамандным заліку, прапусціўшы наперад толькі Расію.

ФУТБОЛ (жанчыны). Нацыянальная зборная Беларусі не змагла прабіцца ў плей-офф за права выйсці на чэмпіянат свету. Каб вырашыць гэту задачу, нашай камандзе неабходна было выйграць у сваёй групе. На жаль, беларускі саступілі гэта права зборнай Венгрыі, а самі з пяццю перамогамі і трыма па-

ражэннямі размясціліся на трэцім радку.

ГАНДБОЛ (жанчыны). Нацыянальная зборная Беларусі абыграла ў дзвюх сустрэчах грачанаў і забяспечыла сабе месца на будучым першынстве Еўропы.

ФУТБОЛ (мужчыны). Мужчынская маладзёжная зборная Беларусі пад кіраўніцтвам Юрыя Пунтуса бліскуча правяла свой таварыскі паядынак з аднагодкамі з Латвіі. Беларусы на латвійскім полі перамаглі з лікам 3:0. Лепшымі былі Павел Бяганскі, Аляксандр Кобец і Ігар Ражкоў.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

дабрачыннасць

44-ты ТРАНСПАРТ ДАПАМОГІ

Днямі ў Беларусь сорак чацвёрты раз прыбывае транспарт з дабрачыннай дапамогай з Германіі (г.Айх-на-Рэйне).

Яе атрымальнік — адзел народнай адукацыі Валоўнскага раёна. Падарункі прызначаны для школ, дзіцячых дамоў і садзікаў, бальніц, іншых сацыяльных устаноў, а таксама для маладзёжна-спартыўных сем'яў і хворых дзяцей. Гэту дабрачынную акцыю арганізаваў пастар Рольф Німп, які больш за дзесяць гадоў ажыццяўляе пленыя кантакты з Беларускай камітэтам міру.

Актывісты грамадзянскай ініцыятывы "Дапамога Беларусі з Рэйн-Гесена", якія суправаджаюць транспарт, больш за дваццаць разоў наведвалі нашу краіну з гэтай высакароднай місіяй.

Іван КІРЫЧЭНКА, старшыня Беларускага камітэта міру.

аспект праблемы

ПАВЕТРАНАЯ ПРАСТОРА “БЕЛАВІЯ”

Самалёты з эмблемай “Белавія” можна сустрэць у аэрапортах Еўропы, Блізкага Усходу, Азіі, Афрыкі. Кампанія выконвае рэгулярныя рэйсы ў Аўстрыю, Вялікабрытанію, Германію, Егіпет, Ізраіль, Ірландыю, Італію, Кіпр, Польшчу, Турцыю, Чэхію. А сумесна з ісландскай кампаніяй “Эйр Лінгус” беларускія пілоты перавозяць пасажыраў нават за акіян — у Бостан, Вашынгтон, Нью-Йорк, Чыкага.

Як гаворыць генеральны дырэктар нацыянальнай авіякампаніі Анатоль Гусараў, гэта сведчыць, што ва ўмовах жорсткай канкурэнцыі на сусветным рынку беларускія авіяперавозчыкі змаглі заявіць аб сабе. І гэта нягледзячы на тое, што “Белавія” была створана адносна нядаўна — у сакавіку 1996 года. Зараз у яе распараджэнні знаходзіцца значны парк паветраных суднаў — ТУ-154М, ТУ-134, ЯК-40, АН-24, АН-26. Па словах Анатоля Мікалаевіча, шырокі выбар авіяцыйнай тэхнікі дазваляе весці і камерцыйную дзейнасць з максімальнай эфектыўнасцю, дае магчымасць прапаноўваць свае паслугі ў пытаннях арэнды і лінга. Зараз, напрыклад, два ТУ-154 лятаюць у Пакістане, прычым і лётны, і тэхнічны персанал — нашы суайчыннікі. А высокае прафесійнае майстэрства лётнага і інжынерна-тэхнічнага персаналу дае магчымасць паспяхова і без аварый эксплуатаваць тэхніку.

Што ж датычыць гадоўных прыярытэтаў, то гэта, у першую чаргу, бяспека палётаў. А па-другое, павышэнне якасці абслугоўвання і ўмацаванне свайго прэстыжу ў міжнароднай супольнасці. Дарэчы, за ўвесь час існавання тут не было ніводнага сур’ёзнага здарэння. Тым больш, што гаспадары паветранай лэйнары робяць усё магчы-

мае, каб падарожжа было прыемным, а пасажыры адчувалі беларускую гасціннасць і сардэчнасць.

4 гады таму “Белавія” стала паўнапраўным членам Міжнароднай асацыяцыі паветранага транспарту (IATA), якая аб’ядноўвае звыш 260 авіякампаній свету. Гэта дапамагае беларусам далучыцца да багатага сусветнага вопыту і паспяхова развіваць супрацоўніцтва з замежнымі авіяперавозчыкамі. Надзейнымі партнёрамі “Белавія” стала расійская кампанія “Аэрафлот”, а таксама шэраг замежных — “Эйр Лінгус”, “ЛОТ”, “Люфтганзе”, “Аўстрыйскія авіялініі” і іншыя.

Паслугамі беларусаў карыстаюцца многія жыхары СНД. “Белавія” падтрымлівае паветраныя масты з Масквой, Санкт-Пецярбургам, Кіевам, Краснадарам, Сочы, Сімферопалем, Ерэванам, Тбілісі, Баку. Як расказвае намеснік генеральнага дырэктара Аляксандр Гутавец, разам з рэгулярнымі палётамі авіякампанія здзяйсняе і значную праграму чартарных перавозак у краіны блізкага і далёкага замежжа. Сотні тысяч беларускіх дзяцей штогод дастаўляюцца самалётамі “Белавія” на адраўленне ў розныя краіны.

Калі ж звярнуцца да статыстыкі, то акрамя 76 рэгулярных рэйсаў “Белавія” выконвае і

каля 30 чартарных. Толькі ў мінулым годзе паслугамі кампаніі карысталіся 316 тысяч пасажыраў — на 5 працэнтаў больш, чым у 2000 годзе. І гэтым фактам тут вельмі ганарыцца, бо ва ўмовах жорсткай канкурэнцыі і змяншэння ў свеце патоку авіяпасажыраў з-за бязі тэрактаў “змагацца” даводзіцца літаральна за кожнага чалавека. І гэтыя намаганні даволі паспяховыя.

З другога боку, існуе і шэраг праблем, якія абумоўлены новымі сусветнымі тэндэнцыямі. Як вядома, з 1 красавіка Еўрапейскі Саюз увёў абмежаванні па шумах, у выніку чаго амаль усім самалётам расійскай вытворчасці (акрамя ТУ-154) было забаронена з’яўляцца ў небе Еўропы. Таму “Белавія” давялося адмяніць шэраг існуючых рэйсаў, у тым ліку ў Лондан, Франкфурт і Парыж, асвойваць новыя лініі або пераходзіць на іншыя маркі самалётаў. А пасля 2006 года і ў адносінах да ТУ-154 будуць таксама прыменены жорсткія меры.

Таму кіраўніцтва кампаніі зараз вядзе перамовы аб набыцці па лінгаву паветраных суднаў захадняга ўзору. Прапаноў ад вытворцаў самалётаў ужо зроблена нямаля. Але, як гаворыць А.Гусараў, хутчэй за ўсё перавага будзе аддадзена Боінгу-737, які адпавядае ўсім сучасным патрабаванням і ў той жа час больш блізкі па сваіх характарыстыках да ТУ-154, які беларусы добра асвоілі. Чакаецца, што першы такі самалёт будзе лятаць па беларускіх маршрутах прыкладна праз год. І магчыма, самы першы рэйс адбудзецца ў Парыж, бо ў наладжванні гэтай лініі было ўкладзена шмат сродкаў і намаганняў.

Што ж тычыцца аднаўлення паветранага парка, то ў бліжэйшыя 5 гадоў “Белавія” плануе набыць 5–6 самалётаў тыпу Боінг і меншай ўмяшчальнасці. Праўда, на гэта спатрэбіцца шмат грошай, бо адзін лайнер каштуе не менш 20 мільёнаў долараў ЗША. Таму ў нацыянальнай кампаніі спадзяюцца на частковую дапамогу з боку дзяржавы.

Нечаканым з’явілася для “Белавія” і рашэнне Ізраіля ўвесці з 1 мая такія ж абмежаванні па шумах, як і ЕС. Таму прыйшлося ў тэрміновым парадку шукаць выйсце з гэтай крытычнай сітуацыі, бо адзін з рэйсаў у Тэль-Авіў якраз і адбываўся на ТУ-134. Але, як адзначыў у гутарцы з аглядальнікам “Голасу Радзімы” намеснік генеральнага дырэктара Аляксандр Гутавец, выйсце было знойдзена, і пасажыры пры гэтым не адчулі ніякага дыскамфорту. “Белавія” зараз здзяйсняе ўсе палёты ў Тэль-Авіў і назад у Мінск на ТУ-154 па ранейшым графіку.

Ларыса ЛАЗАР.

стасункі

ІНВЕСТЫЦЫЙНЫЯ ПРАЕКТЫ З РАСІЯЙ

Мінск наведла дэлегацыя Федэральнага дзяржаўнага ўнітарнага прадпрыемства “Дзяржаўная інвестыцыйная карпарацыя” (Расія) на чале са старшынёй карпарацыі Уладзімірам Чарновым.

Расіяне правялі сустрэчы і перагаворы з кіраўніцтвам Міністэрства прамысловасці Беларусі, РУП “Мінскі аўтамабільны завод”, “Мінскі трактарны завод”, “Мінскі завод колавых цягачоў”, “Магілёўскі аўтамабільны завод”, АТ “Камволь”, завода “Ударнік”, ААТ “Амкадор-Ударнік”, а таксама канцэрнаў “Беллепрам” і “Белдзяржхарчпрам”.

ДАВЕДКА. Федэральнае дзяржаўнае ўнітарнае прадпрыемства “Дзяржаўная інвестыцыйная карпарацыя” (ФДУП “Дзяржінкар”) створана на падставе Указа Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі ў мэтах павышэння эфектыўнасці інвестыцыйнага працэсу ў Расіі.

За 1993–2000 гады карпарацыя прыцягнула ў Расію больш за 2,7 мільярда долараў ЗША інвестыцый, выдадзена гарантый-паручыцельстваў больш чым на 460 мільярд долараў. На карпарацыю адкрыты лініі замежнымі банкамі на агульную суму больш за 150 мільярд долараў.

На базе ФДУП “Дзяржінкар” створана фінансава-інвестыцыйная асацыяцыя “Дзяржінкар-Холдынг”, у склад якой уваходзяць больш за 50 кампаній, у тым ліку “Гута-Банк”, страхавыя, лінгавыя, кансалтынгавыя структуры.

Карпарацыя прадстаўляе інтарэсы буйных расійскіх прадпрыемстваў абаронна-прамысловага комплексу (КВ “Сухого”), аграрна-прамысловага комплексу ў рамках забеспячэння харчовай бяспекі Расіі (фінансаванне паставак тэхнікі і тэхналогій), лясной і лесажывёлагапрацоўчай прамысловасці (створаны

холдынг з доляй каля 15 працэнтаў расійскага экспарту піламатырыялаў), хімічнай, фармацэўтычнай прамысловасці (выпуск імпартазамышчальнай прадукцыі), тэкстыльнай прамысловасці (створаны холдынг па вытворчасці і продажы тэкстылю з льну, вавоўны і шэрсы).

Першым сумесным з беларускімі прадпрыемствамі праектам стаў удзел карпарацыі сумесна з прадпрыемствам “Мінскі аўтамабільны завод” у тэндэры ЕБРР на пастаўку ў Югаславію аўтобусаў для аднаўлення муніцыпальнай інфраструктуры Бялграда. Для забеспячэння выканання ўмоў правядзення тэндэра расійскі і беларускі бакамі быў створаны кансорцыум.

Прапрацоўваюцца таксама пытанні пастаўкі прадукцыі “МАЗа” ў Сібірыя рэгіёны Расіі. У прыватнасці, разглядаецца атрыманне заказаў на пастаўку 400–500 машын для аўтобусных паркаў шэрага абласцей Сібіры.

Вывучаюцца магчымасці прадстаўлення інтарэсаў беларускіх таваравытворцаў на цюменскім рынку, стварэння аптовага з’яна рэалізацыі беларускіх тавараў у Расіі.

беларусь – савет еўропы

Вольфганг БЕРАНТ:

“ДЭБАТЫ Ў БЕЛАРУСКІМ ПАРЛАМЕНЦЕ – ВЫДАТНЫ ВОПЫТ”

У канцы чэрвеня дэлегацыя Нацыянальнага сходу Беларусі прыме ўдзел у рабоце Парламенцкай Асамблеі Савета Еўропы, якая пройдзе ў Страсбургу.

Ліст-запрашэнне на гэта мерапрыемства ўручыў спікеру Палаты прадстаўнікоў Вадзіму Папову Вольфганг Берант — кіраўнік дэлегацыі ПАСЕ, якая днямі наведла Мінск.

Праграма візиту еўрапарламентарыяў была вельмі насычанай, з нагоды чаго госці выказалі ўдзячнасць беларускім уладам. Члены дэлегацыі сустрэліся з кіраўніком Адміністрацыі Прэзідэнта, міністрамі замежных спраў, інфармацыі, унутраных спраў, лідэрамі апазіцыйных партый і няўрадавых арганізацый, прадстаўнікамі дзяржаўных і прыватных СМІ.

Амаль палову дня госці правялі ў Нацыянальным сходзе, дзе па ініцыятыве ПАСЕ прайшоў семінар з удзелам дэпутатаў, прадстаўнікоў Адміністрацыі Прэзідэнта і шэрага міністэрстваў. У яго парадак дня было ўнесена 5 пытанняў: “Пашырэнне функцый парламента і ўмацаванне заканадаўчай улады ў Рэспубліцы Беларусь”, “Праблема прымянення смяротнага пакарання ў Рэспубліцы Беларусь: “за” або “супраць”, “Дэмакратычныя прынцыпы заканадаўства ў сродках масавай інфармацыі”, “Інстытут Упаўнаважанага па правах чалавека ў Рэспубліцы Беларусь: перспектывы развіцця”, “Грамадзянская супольнасць у Рэспубліцы Беларусь: станаўленне і шляхі развіцця. Апазіцыя і грамадства”.

Дарэчы, тэмы для дыскусій абраны не выпадкова: усе яны звязаны з патрабаваннямі Захаду да Беларусі,

якая імкнецца ўвайсці на роўных у еўрапейскую сям’ю. Па кожным пытанні мелі магчымасць выказаць свае меркаванні прадстаўнікі беларускага боку і еўрапарламентарыі. Мяркуючы па ўсім, вынікамі дэбатаў задаволены і першыя, і другія. “У любым выпадку гэты семінар быў выдатным вопытам, — гаворыць В.Берант. — Мы пазнаёміліся з многімі дэпутатамі, даведаліся пра іх меркаванні па такіх сур’ёзных пытаннях, як адмена смяротнага пакарання, сітуацыя ў СМІ, увядзенне Упаўнаважанага па правах чалавека, пашырэнне паўнамоцтваў парламента”.

“Мы доволі поўна пазнаёміліся з сітуацыяй у краіне, размаўлялі з усімі групамі беларускага грамадства, — гаворыць спадар Берант. — Мы бачым жаданне многіх дэпутатаў Нацыянальнага сходу актыўна выконваць свае абавязкі, іх імкненне пашырыць паўнамоцтвы парламента. Таму мы спадзяёмся, што парасткі грамадскай супольнасці, якія з’явіліся яшчэ ў час прэзідэнцкіх выбараў і якія мы бачым цяпер, будуць расці і пашырацца”.

На прэс-канферэнцыі, прысвечанай вынікам візиту, кіраўнік дэлегацыі паведаміў, што дэбаты па беларускім пытанні адбудуцца на Парламенцкай Асамблеі Савета Еўропы ў верасні. Менавіта тады і можа быць вырашана пытанне наконт аднаўлення статусу Беларусі ў якасці спецыяльна запрошанага.

Ларыса ЛАЗАР.

ЛЯТАЕМ «БЕЛАВІЯ»

МІНСК — ТЭЛЬ-АВІЎ В2 847 ТУ/ТУ 154 4(чацв) 08.35 (вылет) 12.30 (пр.)
 МІНСК — ТЭЛЬ-АВІЎ В2 847 ТУ/ТУ 154 7(нядз) 08.45 (вылет) 12.30 (пр.)
 ТЭЛЬ-АВІЎ — МІНСК В2 848 ТУ/ТУ 154 4(чацв) 14.00 (вылет) 17.40 (пр.)
 ТЭЛЬ-АВІЎ — МІНСК В2 848 ТУ/ТУ 154 7(нядз) 14.00 (вылет) 17.00 (пр.)

ТЭЛ.: 972-3-6203822, 972-3-6203825, ФАКС: 972-3-6203927

пункт гледжання

АКАДЭМІЯ НАВУК — МАГЧЫМАСЦІ САМАРЭАЛІЗАЦЫІ

Акадэмія навук — гэта, без перабольшання, сімвал цывілізаванай дзяржавы. Аб праблемах развіцця навукі гутарка з першым віцэ-прэзідэнтам НАНБ акадэмікам Пятром ВІЦЕЗЕМ.

— Пётр Аляксандравіч, тэма рэфармавання Акадэміі навук — у цэнтры грамадскай увагі...

— Ведаецца, не люблю я гэтых слоў: "рэформы", "рэфармаванне"... Я аддаю перавагу звалючым развіццю — па сутнасці, яно і адбываецца зараз у акадэміі.

Перад навукай пастаўлена задача эфектыўна паўплываць на сацыяльна-эканамічнае развіццё краіны. Зроблены крокі па аптымізацыі структуры акадэміі. У склад Акадэміі навук уключаны Беларускі рэспубліканскі фонд фундаментальных даследаванняў, Беларускі інавацыйны фонд, Фонд інфармацыі РБ, навукова-вытворчыя канцэрны парашковай металургіі, машына- і прыборабудавання "Белмашпрыбор", а таксама Акадэмія аграрных навук у якасці аддзялення аграрных навук. Створаны дзве новыя структуры — Цэнтр сістэмнага аналізу і стратэгічных даследаванняў і Нацыянальны цэнтр стратэгічных рэсурсаў і тэхналогій. Праводзіцца і іншыя структурныя змены.

Каб была магчымасць максімальна сканцэнтравана намаганні і працаваць больш мэтанакіравана, ствараюцца аб'яднанні інстытуты (у Соснах, напрыклад). На базе чатырох канструктарскіх бюро створаны аб'яднаны канструктарскі цэнтр. Мы цесна ўзаемадзейнічаем з многімі прамысловымі прадпрыемствамі. На сустрэчах з кіраўніцтвам канцэрна "Белнафтапрам" і такіх буйных прадпрыемстваў, як "Інтэграл", «БелАЗ», «МАЗ», абмеркаваны сумесныя планы работы. Канкрэтна: што навука можа прапанаваць, і ў чым прамысловасць мае патрэбу.

— Пётр Аляксандравіч, а можа, танней было б купляць новыя тэхналогіі, а не самімі распрацоўваць?

— Працэс укаранення новых тэхналогій у сусветным маштабе падзяляецца на чатыры ўзроўні. Першы, самы нізкі ўзровень, — купля ліцэнзій (купіць — зрабіць). Другі ўзровень — выіральных купля (калі маюцца ўласныя інтэлектуальныя напрацоўкі). Трэці ўзровень — магчымасць самастойна ствараць "ноў-хаў" (з частковай кааперацыяй). І чацвёрты — калі краіна вядзе сур'ёзныя даследаванні, арыентуючыся на сусветны рынак высокіх тэхналогій.

Скажу больш. Каб нават нешта купіць, сёння трэба добра арыентавацца і ведаць, што купіць і як гэта можна эфектыўна выкарыстаць. Чаму лічыцца, што Беларусь на сучасным этапе адрозніваецца высокім навукова-тэхнічным узроўнем? Гэта вызначаюць не толькі навуковыя веды, але і кваліфікацыя кадраў (і рабочых, і тэхнолагаў, і канструктараў), здольнасць успрыняць любую найноўшую тэхналогію, хутка яе адаптаваць і арганізаваць вытворчасць. Хаця многія краіны (напрыклад, Кітай, які мы часта згадваем) не ў стане гэта ўспрыняць: не хапае ведаў. Таму яны набываюць тэхналогіі разам з "кадравым забеспячэннем", з праграмамі навучання. Па прынцеце "прыезджайце — укараняйце — вучыце нас".

— Вы згадалі Кітай. Сувязі з гэтай краінай наладжаны?

— Канешне! У нас вялікая праграма супрацоўніцтва з Кітайскай Народнай Рэспублікай

у галіне навукі і тэхнікі. Зараз па Беларусі выконваецца 90 сумесных праектаў (многія з іх — з НАНБ). Створаны сумесны беларуска-кітайскі тэхнапарк у правінцыі Шандунь. Маецца праграма супрацоўніцтва з многімі цэнтрамі і правінцыямі Шандунскай акадэміі навук. Супрацоўніцтва ўзаемавыгаднае. Мы атрымліваем кантракты і сродкі. Кітайскі бок зацікаўлены праз Беларусь ісці на заходні рынак.

— Ці з'яўляецца наша Акадэмія навук канкурэнтаздольнай на сусветным навуковым рынку (ці прадаём тэхналогіі, распрацоўкі і г.д.)?

— Па многіх накірунках дзейнасці: па лазернай тэхніцы, аптычных сістэмах, інфармацыйных тэхналогіях, новых матэрыялах, тэхналогіях нанясення пакрыццяў — мы, безумоўна, канкурэнтаздольныя на сусветным рынку. У нас ёсць сумесныя прадпрыемствы з Германіяй, Японіяй. Заключаны кантракты з многімі вядучымі краінамі, у тым ліку са ЗША. Падтрымліваем сувязі з усімі навукова арыентаванымі краінамі, уважліва сочым за навуковымі навацямі і адкрыццямі.

Зараз пачынае бурна развівацца новы напрамак — нанаматэрыялы і нанатэхналогіі, біятэхналогіі. Прыемна адзначыць, што і тут мы на перадавым рубяжы.

— Біятэхналогіі — больш-менш зразумела, а нанатэхналогіі?..

— "Нана" азначае памер: 1 мікрон = 1 000 нанаметраў. З'явілася магчымасць ствараць матэрыялы, "сшываючы" асобныя атамы і малекулы ў неабходнай кампазіцыі — гэта значыць, магчымасць канструяваць матэрыялы.

Разам з расіянамі ствараем суперкамп'ютэр на 20 мільярдаў аперацый у секунду. Спадзяёмся, удасца выйсці на лічбу 400 мільярдаў. Там зусім іншая сістэма праграмавання, трэба будзе перавучваць, па-новаму рыхтаваць кадры. Але нам гэта па сілах.

— Пётр Аляксандравіч, паспрабую задаць, магчыма, парадаксальнае пытанне: а можа, небагатай краіне не патрэбна фундаментальная навука — дастаткова прыкладных даследаванняў?

— Вы задаяце пытанне... недасведчанага чалавека. Без фундаментальнай навукі немагчыма развіццё краіны: ёсць навука — ёсць перспектывы. Вось аналогія: на дагледжаным полі можна вырошчваць добры ўраджай, а на пустыцы — што б мы ні сеялі — усходаў будзе нямнога... Канешне, сёння мы павінны дакладна прадумваць, у якой частцы навука будзе развівацца: мы не можам сабе дазволіць рухацца абсалютна ва ўсіх накірунках. І ў той жа час нельга "заціскацца" ў адну-дзве навуковыя сферы. Вы памятаеце, у СССР калісьці забаранілі кібернетыку, генетыку. І да чаго гэта прывяло? Мы адсталі. А можа, невялікая група вучоных падасць новую ідэю — няўжо яны павінны пачуць у адказ: "Гэтым мы не займаемся"?..

Прыярытэты вызначаны: гэта сферы, дзе мы ўгэўнены ў сваіх сілах. Астатнія накірункі развіваюцца па меры магчымасці.

— Калісьці гаварылі: навука

— гэта задавальненне асабістай цікаўнасці за дзяржаўны кошт.

— Такі Эканамісты, сацыёлагі, правазнаўцы выконваюць заказы як дзяржавы, так і прыватных фірм — на кантрактнай аснове. Чаму мы не можам ісці гэтым жа шляхам?

Я разумею: літаратурнаўства, мовазнаўства... Хто скажа, што Рэспубліцы Беларусь не патрэбна беларуская мова? Гэта наша спадчына, без яе мы згубімся як народ, як нацыя. Не выпадкова Інстытут мовазнаўства, напрыклад, атрымлівае не 30–35 працэнтаў базавага фінансавання, а 90–100 працэнтаў. Як бачыце, у нас існуе прадумана-выбіральных падыход да гэтай праблемы.

Але, паўтараю, перад акадэмічнымі інстытутамі пастаўлена канкрэтная задача: стварыць сістэму самаразвіцця — як унутры краіны, так і за яе межамі... Сёння навука павінна не чакаць, а шукаць рынкі збыту. Мы павінны ісці на заводы і пераконваць, што сумесныя навукова-вытворчыя праекты дадуць добры плён, будзе агульны выйгрыш.

— Хутка пройдзе першы з'езд вучоных краіны. Якія пытанні ставяцца на парадак дня?

— На з'ездзе будзе прааналізаваны стан навукі, будзе абмеркавана канцэпцыя далейшага развіцця навуковай сферы краіны. Працуем над арганізацыйнай выставы дасягненняў. І вучоны свет, і падаткапалцельшчыкі павінны ведаць, што адбываецца ў навуцы і што яна можа даць народнай гаспадарцы Беларусі.

Навука, адукацыя, культура — складальнікі духоўнасці нацыі. Я веру, што навука выстыліць гарантам дастойнай будучыні нашага народа.

— Напрыканцы гутаркі, калі можна, некалькі асабістых пытанняў. Пётр Аляксандравіч, у вас такое "магутнае" прозвішча: Віцязь. Вы адчуваеце сябе віцязем — не толькі па прозвішчы?

— Пра гэта хай гавораць іншыя... Прозвішча Віцязь дасталася мне ад бацькоў, я з гонарам яго нашу. Нарадзіўся на хутары недалёка ад Бярозаў Брэсцкай вобласці. У сям'і пяць братоў і сястра. У школу хадзілі ў райцэнтр — 5 кіламетраў туды і назад. Усе дзеці атрымалі вышэйшую адукацыю.

— Які быў ваш шлях у навуку?

— 40 гадоў працюю ў галіне парашковай металургіі, прайшоў шлях ад інжынера да дырэктара інстытута, першага намесніка гендырэктара канцэрна парашковай металургіі. Потым выбралі віцэ-прэзідэнтам Акадэміі навук.

— Ці застаецца час на навуку?

— Стараюся выкройваць. З'яўляюся навуковым кіраўніком праграмы "Звышчвёрдыя матэрыялы", кірую аспірантамі, дактарантамі.

— Ваша жыццёвае крэда?

— Жыві для людзей, не перашкаджай нікому. Стварай і памятай, што наша Зямля з кожным годам становіцца меншай — не з пункту гледжання фізічнай велічыні, а ў плане ўплыў тэхналогій на будучыню планеты.

— Дзякуй за гутарку.

Таццяна ПАДАЛЯК.

алімпійскі рух

НЕАБХОДНА ЗГОДА

У "Раўбічах" пад Мінскам абмеркаваны бліжэйшыя задачы алімпійскага руху дзяржаў СНД і Балты.

Падрыхтоўцы да летніх Алімпійскіх гульняў у Афінах і зімніх у Турynie, а таксама іншым аспектам алімпійскага руху быў прысвечаны семінар, які праходзіў у спартыўным комплексе "Раўбічы" пад Мінскам. Як паведаміў генеральны сакратар Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі Анатоль Іваноў, у гэтым форуме ўдзельнічалі кіраўнікі алімпійскіх арганізацый

дзяржаў СНД і Балты. Перад удзельнікамі семінара з лекцыямі і інфармацыйнай выступілі многія вядомыя спецыялісты ў галіне спорту і алімпізму. Удзельнікі семінара, які праводзіўся ў Беларусі ўжо другі раз, у прынятай рэзалюцыі аднадушна адзначылі неабходнасць ўзгодненых дзеянняў у далейшым развіцці сусветнага спорту і алімпійскага руху.

стасункі

СВЯТА БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ Ў БЕЛАСТОКУ

УБеластоку, у гарадскім амфітэатры, прайшло Свята беларускай культуры, арганізатарам якога традыцыйна выступае Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы (БГКТ).

Ад Рэспублікі Беларусі на свяце прысутнічалі пасол Беларусі ў Польшчы Мікалай Крчэка, Генеральны консул Беларусі ў Беластоку Леанід Каравайка, прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў і Міністэрства адукацыі Беларусі, а з польскага боку падляскі ваявода Марэк Шталіньскі, сенатар Сяргій Плева, саветнік міністра замежных спраў Польшчы Анатоль Вакулук, прадстаўнікі органаў мясцовага самакіравання Беласточчыны, дзе кампанія пражываюць прадстаўнікі беларускай меншасці Польшчы.

Свята беларускай культуры праходзіла ў Беластоку ўжо 17-ты раз і прыцягнула ўвагу рэкорднай колькасці гледачоў — каля 5 000 жыхароў Беласточчыны. У гэтым годзе свята было прысвечана 120-годдзю з дня нараджэння песняроў зямлі беларускай — народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа і распачалося песняй на словы Я.Коласа "Мой родны кут, як ты мне мілы...", цудоўна выкананай беластоцкім эстрадным калектывам "Прымакі".

з'яўка!

ТРОХКОЛАВЫ ЭЛЕКТРАВЕЛАСІПЕД

Канструктары мінскага прыборабудавальнага завода "Аптрон" канцэрна "Белмашпрыбор" распрацавалі новую мадэль 3-колавага электравеласіпеда.

Рухавік высокай магутнасці, які працуе на айчынных мікрасхемах, уманціраваны ў ступіцу пярэдняга кола. Ён разганяе электравеласіпед да хуткасці 12–15 кіламетраў у гадзіну, а адной зарадкі акумулятара хапае, каб праехаць 20 кіламетраў. Транспартны сродак працуе прак-

тычна бяшумна, не гаворачы ўжо пра экалагічную чысціню.

Гэтай незвычайнай тэхнікай зацікавіліся супрацоўнікі патрульна-паставой службы УУС Мінскага аблвыканкама. Яна была б вельмі карыснай для эксплуатацыі ў экалагічна чыстых курортных зонах, дзе прымяненне аўтамабіляў і матацыклаў забруджвае навакольнае асяроддзе. На электравеласіпедах можна несці патрульна-паставую службу ў раёне возера Нарач.

ФОТО ВЕНТА

“УРАДЖАЙ” КНІЖНЫХ СКАРБАЎ

У Грамадскім прэс-цэнтры прайшла прэзентацыя кнігі айчынных выдавецтваў “Ураджай” і “Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі” (БелЭн), якія пабачылі свет летась. Уладзімір Герасімовіч, загадчык выдавецкага аддзела “Ураджаю”, прадставіў кнігі “Мураваныя харалы. Сакральная архітэктура беларускага барока” Т. Габруся, “Жыватворныя крыніцы Беларусі” Э. Зайкоўскага і Л. Дучыц, альбом “Беларусь у малюнках Напалеона Орды. Другая палова XIX стагоддзя”, а Юрый Бажэнаў і Станіслаў Дубянецкі – загадчыкі рэдакцый усеагульнай гісторыі і філасофіі і права БелЭн, адпаведна, – расказалі пра даведнік “Рэлігія і царква на Беларусі”.

Першым узяў слова Уладзімір Герасімовіч. Як вядома, выдавецтва “Ураджай” у сістэме беларускага кнігавыдання працуе больш за 40 гадоў. Яно стваралася як структура сельскагаспадарчага накірунку, але на працягу сваёй творчай дзейнасці, натуральна ж, не магло ўтрымацца ў рамках друкавання кніг толькі па сельскай гаспадарцы, экалогіі ці ахова прыроды. Пад маркай выдавецтва “Ураджай” да чытача дайшлі кнігі па культуры, гісторыі і мастацтву, якое па зразумелых прычынах атрымала “зялёнае святло” на пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя. Таму ў апошнія гады выдавецтва актыўна ўключылася ў працу духоўнага адраджэння беларускай культуры. З 1997 года тут выйшлі кнігі “Нацыянальныя рысы беларускай архітэктуры”, “Хрысціянскія храмы Беларусі на фотаздымках Яна Балзункевіча: пачатак XX стагоддзя”, “Эклектыка архітэктуры Беларусі: другая палова XIX – пачатак XX стагоддзя”, “Сімволіка беларускай народнай культуры”... Дарэчы, згаданыя выданні 2001 года – “Мураваныя харалы”, “Жыватворныя крыніцы Беларусі” і “Беларусь у малюнках Напалеона Орды” – не ўся літаратура культурнага накірунку, якую выпусціла выдавецтва. Выйшлі таксама кнігі “Маскі ў традыцыйнай абраднасці беларусаў”, “Беларускі народны касцюм”.

Ідэя сабраць у адно выданне малюнкi Напалеона Орды, якія тычыліся нашай краіны, архітэктуры Беларусі, узнікла ва Уладзіміра Герасімовіча яшчэ ў час яго працы ў Акадэміі навук, ды так ужо адбылося, што ажыццявіць задуму ўдалося толькі ў выдавецтве. Аказалася, матэрыялы для гэтай кнігі маюцца ў даўняга аўтара “Ураджаю” Кулагіна, частку ж іх узялі ў Нацыянальнай бібліятэцы. Так праца і распачалася. Вынікам яе стаў альбом са 122 малюнкаў і літаграфій Напалеона Орды. На думку ўкладальніка, кніга будзе карысная тым, што ў ёй адлюстраваны помнікі, якіх ужо няма. Таму многія малюнкi і літаграфіі – каштоўная крыніца для даследчыкаў беларускай архітэктуры. Несумненна, гэтае выданне – даніна павагі Напалеону Орды за тое, што ён адлюстравав у сваіх малюнках нашу гісторыка-культурную спадчыну.

Што тычыцца кнігі “Жыватворныя крыніцы Беларусі”, то гэта тэма новая, раней падобныя выданні не выходзілі. Выдавецтва здзейсніла першую спробу апісаць у адной кнізе ўсе жыватворныя крыніцы краіны. Наколькі гэта “Ураджаю” ўдалося, меркаваць, бяспрэчна, чытачу, навукоўцам. Але тое, што кніга рыхтавалася два гады, гаворыць пра вялікія намаганні, прыкладзеныя выдавецтвам. Аўтары

сабралі ўнікальны матэрыял: указана месцазнаходжанне крыніц, прыведзены фальклорныя прыклады адносін беларусаў да вады, вершаваныя радкі М. Багдановіча, Н. Арсенневай, Л. Геніюш, У. Караткевіча, П. Пруднікава, іншых паэтаў. Дастаткова пералічыць некаторыя раздзелы кнігі: “Светлая вада”, “Пам’яць пра крыніцы”, “Рэкі ў жыцці і міфалогіі беларусаў”.

“Мураваныя харалы” – трэцяя па ліку кніга з серыі пра айчынную архітэктуру (першымі, як ужо згадалася, выйшлі “Нацыянальныя рысы беларускай архітэктуры” і “Эклектыка беларускай архітэктуры: другая палова XIX – пачатак XX стагоддзя”). Тэрмін “архітэктура беларускага барока”, да слова, і сёння выклікае ў навуковых колах спрэчку: было яно, барока, ці не. Але, на думку аўтара “Мураваных харалаў”, як і Уладзіміра Герасімовіча, адказ тут можа быць толькі сцвярдзальны, і згаданы тэрмін трэба ўвесці ў навуковы абарот без усялякіх аглядак.

Напрыканцы свайго выступлення Уладзімір Герасімовіч назваў кнігі, якія “Ураджай” спадзяецца выдаць у бліжэйшы час: “Беларусь у гравюрах XIX стагоддзя”, “Белавежская пушча”; серыя анталогій па розных жанрах мастацкай літаратуры і фальклору – беларускія прыказкі і прымаўкі, саны, хрысціянская проза...

З добрымі набыткамі прыйшла да свайго 35-годдзя Беларускае энцыклапедыя. Галоўная задача ўстановы, зразумела, выдаваць энцыклапедыі. Ужо выйшлі 13 (з 18-ці) тамоў “Універсальнай беларускай энцыклапедыі” і 6 (з 7-мі) тамоў “Энцыклапедыі гісторыі Беларусі”.

Аб даведніку “Рэлігія і царква на Беларусі” першым пачаў расказаць Юрый Бажэнаў. Ажыўленне цікавасці грамадства да рэлігіі, а таксама да гісторыі і культуры Бацькаўшчыны ўвогуле, як трапна заўважыў Юрый Бажэнаў, падказалі неабходнасць выхаду гэтай кнігі. Тут і з’явілася задумка стварыць энцыклапедычны даведнік, які б увабраў у сябе інфармацыю як па дагматыцы, філасофіі, богаслужэбнай практыцы, так і па гісторыі, культуры розных канфесій.

Зразумела ж, даведнік цесна прывязаны да Беларусі. У ім маецца інфармацыя па наступных тэмах: гісторыя і дзейнасць асобных канфесій на Беларусі ўвогуле, артыкулы пра найбольш значныя падзеі з царкоўнай гісторыі, праваслаўныя і рымска-каталіцкія епархіі, звесткі аб праваслаўных і уніяцкіх мітрапалітах, вядомых епіскапах і святарах, дзеячах культуры, манастырах і кляштарам, храмах, інфармацыя пра слаўныя абразы Беларусі, манаскія ордэны, іншыя рэлігійныя арганізацыі, кніжныя

помнікі рэлігійнай культуры, найважнейшыя царкоўныя ўстановы і пасады, самыя разнастайныя рэлігійныя накірункі і секты мінуўшчыны і сучаснасці... Увогуле, даведнік уключае каля 1 000 артыкулаў, напісаных прыкладна 400 аўтарамі.

Выданне багата ілюстравана каляровымі і чорна-белымі малюнкамі, фотаздымкамі, рэпрадукцыямі. Усяго іх каля 250. У сувязі з гэтым немагчыма не згадаць мастака-афарміцеля кнігі Алега Глевака.

Стваральнікі даведніка імкнуліся, з аднаго боку, пераадолець вульгарна-атэістычную ацэнку рэлігіі як неадэкватную сапраўднаму быццю чалавека, з другога – не ставілі перад сабой задачу абгрунтаваць тэалагічную інтэрпрэтацыю рэлігіі як звышнатуральнага ўтварэння. На суд чытача выносяцца розныя пазіцыі, якія даюць магчымасць раскрыць змест рэлігіі, яе структуру і функцыі ў жыцці чалавека і грамадства. Таму для працы над даведнікам былі прыцягнуты і аўтары з царкоўнага асяроддзя, і прадстаўнікі свецкіх навуковых устаноў.

Пра падрыхтоўку выдання, зразумела, выкарыстоўваліся ў значнай ступені звесткі, назапашаныя для ранейшых выданняў БелЭн: “Энцыклапедыя гісторыі Беларусі”, “Беларуская энцыклапедыя”, “Мысліцелі і асветнікі Беларусі” і “Асветнікі зямлі беларускай”, “Каталіцкія храмы Беларусі”, “Мастацкая культура Віцебска” (апошняя кніга выйшла на рускай мове). Натуральна, шмат артыкулаў у даведніку “Рэлігія і царква Беларусі” створана спецыяльна для гэтага выдання.

Вельмі цікава дапоўніў свайго калегу Станіслаў Дубянецкі, заўважыўшы, што выдавецтва БелЭн праблемы духоўнасці асвятляе пастаянна і ў самых розных выданнях. Да кнігі, пералічаных Юрыем Бажэнавым, С. Дубянецкі дадаў “Статут Вялікага княства Літоўскага”, “Францыск Скарына і яго час”, “Янка Купала”, “Сусветная культура”, 6-цітомнае выданне “Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі”. Ва ўсіх гэтых працах тэмы маралі, эстэтыкі, філасофіі, этыкі, права і іншых навук у той ці іншай ступені проста не маглі не ўзнімацца. Адносна даведніка “Рэлігія і царква на Беларусі” Станіслаў Дубянецкі зазначыў, што ў кнізе ёсць артыкулы, непасрэдна звязаныя з духоўнасцю. Скажам, раскрываецца змест і значэнне Бібліі, Карана, Талмуда, Евангелля. Ёсць асноўныя палажэнні багаслоўя. Чытач зможа даведацца пра Ефрасінню Полацкую, яе самаахвярную працу дзеля служэння Богу і вышэйшых маральных каштоўнасцей; гуманістычныя ідэі Францішка Скарыны, – скажам, пра яго думку, што ўсе народы роўныя перад Богам, таму кожная асобна ўзятая грамадскасць мае права праводзіць набажэнствы на роднай мове.

Адным словам, супрацоўнікі “Беларускай энцыклапедыі” спадзяюцца, што чарговая кніга выдавецтва знойдзе свайго чытача, які цікавіцца рэлігіяй, гісторыяй культуры – нашай Бацькаўшчынай увогуле.

Алесь МЯСНІКОЎ.

кропка на карце

Камяні зайсёды былі бядой, карай Капыльскага раёна. Усе палі імі ўсеяны! Раней, яшчэ ў школе, нас кожную вясну выводзілі іх збіраць. Мы выстройваліся доўгім ланцугам, нібы для псіхічнай атакі, потым нетаропка ішлі па вільготнаму зябліву і кідалі камяні ў ведры. Уяўляецца, вакол стаяў суцэльны металічны лязг!

МУЗЫКА

Колькі б каменных куч ні грувасцілася па краях палёў, наступнай вясной даводзілася ўсё пачынаць спачатку. Камяні лезлі з зямлі, як грыбы пасля дажджу. Адкуль яны браліся ў такіх ашаламляльных колькасцях, толкам не мог растлумачыць ніхто. Казалі, леднікі прывалілі.

Так, леднікі тут пакуражыліся ад душы. Каля пяцісот тысяч гадоў таму першы з іх выпайз з халоднага чэрава Скандынавіі і рушыў праміком сюды. Буйныя масы лёду, таўшчыня якіх дасягала двух-трох кіламетраў, цягнулі за сабой мільёны тон абломкаў горных парод. У памяць аб ледніках у рэгіёне застаўся знакамітая Капыльская града. І гэтая, назаўсёды інфіцыраваная каменная зараза і глеба.

Я быў упэўнены, што назва гарадка звязана з швецкім раманствам. Аказваецца, не. “Капыль” – гэта не толькі спецыяльная калодка для пашыву абутку. Так называўся і сельскагаспадарчы інструмент. Нешта сярэдняе паміж матыкай і кіркай. А “капыль” – поле, апрацаванае тым інструментам. У самую кропку! Адрозніваць мой бедны далёкі продак з гэтай штукай у руках, які гарбаціцца на тутэйшым камяністым цаліку...

Каму першаму стукнула ў галаву ідэя ператварыць кару ў галоўную славатасць гарада, я не ведаю. Пагалоска ж паказвае на Мікалая Пачэйку. Ён мэрстваваў у пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя. Быццам менавіта пры ім адну з цэнтральных плошчаў Капыля – Рыначную – вырашылі зрабіць роўнай. На ёй, па чутках, намерваліся змайстраваць фантан.

Памятаю, як падпорную сценку выкладвалі з камяню. Унутр завозілі і трамбавалі пясок. Такім манерам выраўнялі трэць плошчы. На тым і спыніліся. Калі б прадоўжылі, то давялося б засыпаць увесь першы паверх майго дома. Не хапіла “пораху” і на фантан. Замест яго ў рэшце рэшт з’явілася мілая вербавая алейка. З лавачкамі!

Пачын падтрымалі і наступныя мэры. Асабліва Барыс Багдановіч. Камень як будаўнічы матэрыял стаў выкарыстоўвацца значна часцей. З яго выкладвалі цэлыя каскады клумбаў, бардзюры ўздоўж дарог, сценкі каля тратуараў і іншае. У гарада пачало прамалёўвацца сваё непаўторнае аблічча.

Але камень – гэта яшчэ і таямнічая магічная энергія. Нездарма ж язычнікі пакланяліся камяням, будавалі побач свае капішчы. Ды і хрысціяне недалёка адышлі. На Капыльшчыне, напрыклад, вядомыя два

культавыя валуны. Яны на могілках у вёсцы Кудзінавічы. Адзін называюць “Божы слядок”, другі – “След Хрыста”.

І вось уся гэта магія, энергія і сіла разам з камянямі ўвайшла ў гарад, запаланіла вуліцы, пранікла ў дамы і душы людзей. Капыль захацеў прыгажосці! І ў ім адрэстаўравалі старую царкву і будынку, што захаваўся тут з XIX стагоддзя, абнавілі фасады многіх дамоў, добраўпарадкавалі парк. Ах, які стварыўся арыгінальны каларыт!

Капыль захацеў чысціні! Бруд і смецце не ўпісваліся ў каменнае абрамленне. І гарад сапраўды стаў чыстым.

– Праўда, далосся гэта няпроста, – гаворыць выконваючы абавязкі старшыні райвыканкама Дзмітрый Янчык. – У 1996-м на гараджан было складзена звыш дзювоў тысяч пратаколаў за парушэнні санітарнага парадку. “Узнагароджваць” штрафамі не скупіліся. У 1997-м такіх пратаколаў склалі яшчэ амаль тысяччу. Аднак у выніку прывучылі жыць хароў да чысціні.

Капыль захацеў цуда! І яго здарылася. З-пад Замкавай гары, ледзь не ў цэнтры гарада, прабілася крынічка! І не якая-небудзь, а гаючая. Ваду крынічкі адносяць да ліку гідракарбанадных кальцыева-магніевых. У дзень 725-годдзя Капыля яе асвятліў Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Філарэт. Зараз крынічка, апрапанутая ў камень, стала культурным месцам.

Каменныя ўзоры “ткуць” усе прадпрыемствы і арганізацыі гарада. Грошы на цэмент зарабляюць на суботніках. Эскізы робіць галоўны архітэктар раёна Уладзімір Чарняўскі. Я і не падзраваў у гэтым чыноўніку такой фантазіі і прагі творчасці. І вось на табе! Агульны старанні ацанілі не толькі самі гараджане. Пазалетася Капыль заняў першае месца ў абласным аглядзе-конкурсе па добраўпарадкаванні.

Я, прыязджаючы дамоў, часта люблюся каменнай вяззю, прыслухоўваюся да гэтай застыўшай музыкі. І, здаецца, адрозніваю ў ёй шчаслівыя галасы і сваіх бедных далёкіх продкаў, і цяперашніх аратых, што прымусілі тутэйшы камяністы цалік даваць багатыя ўраджай. Горад стаў помнікам працавітасці і настойлівасці.

Хочаце – пераканайцеся самі. НА ЗДЫМКАХ: менавіта тут бярэ пачатак гаючая крынічка; адна з цэнтральных вуліц Капыля.

Тэкст і фота Сяргея КВІТКЕВІЧА.

музейная зала

ГАЛЕРЭЯ ПЯТРА МАСЛЕНІКАВА

У Беларусі ёсць шэраг музеяў, прысвечаных творчасці вядомых мастакоў. Адрозна згадваю музеі Язэпа Драздовіча, Марка Шагала, Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, скульптара Заіра Азгура... Але каб мастацкі музей насіў імя мастака — да нядаўняй пары такога не было чына. І тым не менш такая з'ява мае масца ў Магілёве, дзе абласны мастацкі музей носіць імя мастака Паўла Масленікава.

Ён нарадзіўся ў 1914 годзе ў вёсцы з незвычайнай назвай Нізкая Вуліца Магілёўскага павета. Усё яго жыццё было звязана з выяўленчым мастацтвам, мастацтвазнаўствам і педагогікай. Пасля вучобы на аддзяленні жывапісу Віцебскага мастацкага тэхнікума П.Масленікаў працягваў адукацыю ў Інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Рэпіна ў Ленінградзе. Яго талент быў заўважаны ў час працы мастаком-пастаноўшчыкам у Беларускай тэатры оперы і бале-

та. Ён аформіў вялікую колькасць спектакляў у Дзяржаўным рускім драматычным тэатры і Беларускай тэатры імя Янкі Купалы. Тэатральныя дэкарацыі Паўла Масленікава вылучаліся выразнасцю і нацыянальным каларытам.

Развіццю і ўзбагачэнню творчага дыяпазону мастака спрыялі сустрэчы і сумесная праца з вядомымі дзеячамі культуры. Сярод іх мастак М.Каровін, дыржор І.Абраміс, кампазітары Я.Цікоцкі і Р. Гліер, рэжысёры тэатраў Б.Мардвінаў і Д.Смоліч...

Відавочна, гэта дало магчымасць П.Масленікаву паспяхова працаваць і рэктарам Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, і старшынёй Мастацкага фонду, і ў Акадэміі навук, дзе падрыхтаваў дзесяць аспірантаў-мастацтвазнаўцаў. Яго пярэ належаць 30 навуковых артыкулаў па праблемах развіцця жывапісу. Але ж заўсёды паралельна з гэтай працай ішло захапленне

жывапісам. З пейзажаў П.Масленікава можна скласці цудоўны вобраз нашай Бацькаўшчыны. Бог даў яму талент у звы-

чайным убачыць узвышанае. Ён любіў родную зямлю з яе рачулкамі, палямі і пералескамі, з веснавым блакітам і восеньскай пахмурнасцю і ўвасабляў усё на сваіх палотнах. Дзесяткі іх знаходзяцца зараз у розных музеях, прыватных зборах, у многіх іншых таленавітых мастакоў. А вось учынак, які зрабіў Павел Масленікаў у час сваёй выставы ў Магілёве ў 1994 годзе, не мае аналагаў у беларускім мастацтве. Сто дваццаць пяць палотнаў, якія экспанаваліся на выставе, мастак перадаў у дар гораду. Удзячныя землякі стварылі персанальную карцінную галерэю П.Масленікава, а Магілёўскаму абласному мастацкаму музею прысвоілі імя мастака.

НА ЗДЫМКАХ: Павел МАСЛЕНІКАЎ. Аўтапартрэт; Магілёўскі абласны мастацкі музей імя П.Масленікава; у адной з залаў музея.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

асоба

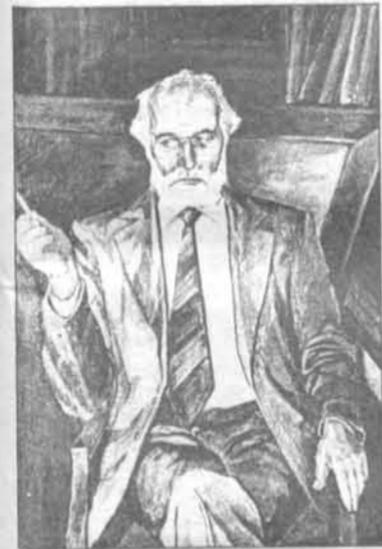
ВАСІЛЬ БЫКАЎ АДЗНАЧЫЎ 78-МЫ ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ

19 чэрвеня адзначыў 78-мы дзень нараджэння народны пісьменнік Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы, кавалер ордэнаў Леніна, Айчыннай вайны, іншых ордэнаў і медалёў СССР, лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР і Беларусі, Ленінскай прэміі, некалькіх расійскіх і міжнародных прэмій Васіль Быкаў.

Ён нарадзіўся ў 1924 годзе на Віцебшчыне ў сялянскай сям'і. Першыя літаратурныя публікацыі Быкава, якія з'явіліся напрыканцы 40-х гадоў мінулага стагоддзя, а таксама яго першая апавесць "Жураўліны крык", што ўбачыла свет у 1960 годдзе, вывелі пісьменніка ў лік самых папулярных беларускіх літаратараў. Яго творами — "Трэцяя ракета", "Мёртвым не баліць", "Сотнікаў", "Пайсці і не вярнуцца", "Знак бяды" і іншымі — зачытваюцца ў розных краінах.

Па апавесцях беларускага пісьменніка зняты мастацкія кінастужкі, яго кнігі выдадзены ў 40 краінах свету. В.Быкаў піша аб мужнасці і здрадніцтве, моцы духу і баязлівасці. Пісьменнік глыбока пранікае ў сутнасць душы чалавека, які трапляе ў няпростыя жыццёвыя сітуацыі. Вайна ў Быкава — гэта не вялікая бітва, а менавіта народная трагедыя, народны подзвіг, які здзяйснялі людзі самых мірных прафесій. Яны мерзлі і галадалі, рызыкавалі жыццём, прымалі пакутніцкую смерць і святы верылі ў перамогу.

Зараз Васіль Уладзіміравіч Быкаў жыве ў Германіі.

нататкі даследчыка

У польскай літаратуры XIX стагоддзя, шчодрай на мастацкія таленты першай велічыні, Юзаф Ігнацы Крашэўскі (1812–1887) — адзін з тых пісьменнікаў, якія яшчэ пры жыцці заслужана атрымалі агульнаеўрапейскае прызнанне і сталі для велізарнай чытацкай аўдыторыі прыкладам творчага падзвіжніцтва. Няхай не ўсё створанае ім (але з энтузіязмам сустрачае яго сучасныя выдання) вытрымала праверку часам, ды ўсё ж ні змена эпох, ні перамена чытацкіх густаў, ні зменлівасць ацэнкі крытыкаў не пахіснулі галоўнага — моцы і глыбіні літаратурнай спадчыны Крашэўскага, уплыву яго эстэтычных ідэй на развіццё польскага рамана. Менавіта ён, хто лічыў за сваіх настаўнікаў Дзікенса ў Англіі, Бальзака ў Францыі, Гоголя ў Расіі, паклаў пачатак эпіка-рэалістычнаму тыпу творчасці ў польскай літаратуры, дзе "раман, які праследуе маральныя мэты, ператварыўся ў карціну эпохі, дакладнае (у якой ступені мастацтва можа і мусіць быць дакладным) узнаўленне чалавечага жыцця, нібы сучасную гісторыю грамадства". Крашэўскі не толькі заклаў падмурак польскага сацыяльнага рамана, але і ўвайшоў у гісторыю еўрапейскай культуры як паэт, драматург, перакладчык, літаратурны крытык, гісторык, філосаф, фалькларыст, этнограф, мастацтвазнаўца, мастак, археолаг, актыўны грамадскі дзеяч і выдавец.

Нарадзіўся Юзаф Ігнацы Крашэўскі 28 ліпеня 1812 года ў Варшаве ў сямі пружанскага харунжага. Вучыўся ў Свіслацкай гімназіі, затым у Віленскім універсітэце, які, аднак, скончыць не ўдалося. За ўдзел у тайным патрыятычным гуртку яго арыштавалі. І толькі дзякуючы сувязям радні, слабага здароўем Юзафа не аддалі ў салдаты і не саслалі на Каўказ. З гэтай прычыны пазней Крашэўскі не здолеў зрабіць кар'еры на дзяржаўнай службе і мусіў жыць з прыбыткаў, што давалі валынскія маёнты, і літаратурнай працы,

ПЯСНЯР "ЗАЛАТОГА ШЛЯХЕЦКАГА ВЕКУ" ЮЗАФ ІГНАЦЫ КРАШЭЎСКІ

якую ён пачаў у 1830 годзе.

Больш як паўвекавую літаратурную дзейнасць Крашэўскага даследчыкамі прынята дзяліць на два перыяды: валынскі (да 1859 года) і эміграцыйны (ад 1863 года і да смерці пісьменніка ў Жэневе ў 1887 годзе). Быў жа, аднак, і яшчэ адзін вельмі важны ў літаратурнай творчасці пісьменніка перыяд — беларускі, віленскі. У 1841–1851 гадах Крашэўскі рэдагаваў віленскі часопіс "Атэнэум", падтрымліваў сувязі з Янам Чачотам, В.Дуніным-Марцінкевічам, У.Сыракомлем, перапісваўся з Вінцэсам Каратынскім, Адамам Плугам, Аляксандрам Ельскім, Адамам Кіркорам. Мусім зазначыць яшчэ, што гадаваўся пісьменнік на Беларусі. Дзяцінства яго прайшло пераважна ў вёсцы Доўгае каля Пружан. Там жа (і некаторы час на Валыні) ён жыў з 1834-га і да выгнання ў 1863 годзе.

У творчай эвалюцыі Ю.Крашэўскі прайшоў шлях ад рамантызму да рэалізму. Літаратурную спадчыну пісьменніка складаюць творы, сабраныя ледзь ці не ў 600 тамах (223 раманы і апавесці, з якіх 88 — на гістарычную тэматыку і ў асноўным прысвечаныя гісторыі Польшчы, Беларусі, Украіны і Літвы XVI і асабліва XVIII стагоддзяў. Па колькасці напісанага Крашэўскі пераўзыхіў нават В.Скота, А.дэ Бальзака, А.Дзюма, Ч.Дзікенса. Першымі творами, якія прынеслі пісьменніку папулярнасць, былі побытавыя апавесці і раманы, дзе малявалася жыццё шляхецкай сядзібы і выкрываліся адмоўныя рысы памешчыкаў ("Ульяна", 1863, "Астап Бандарчук", 1847, "Хата за вёскай", 1854–1855 гады, якую М.Старыцкі паклаў у аснову дра-

мы "Цыганка Аза", "Гісторыя Саўкі", 1842, "Гісторыя калка ў плоце", 1860 і іншыя). Крашэўскі ў гэтых творах паўставаў супраць жорсткасці паноў, выкрываў пыхлівасць, пагоню за тытуламі, марнатраўства, бескультурнасць, нерацыянальнасць вядзення гаспадаркі шляхтай і магнатамі. Сам упарты працаўнік, ён асабліва ненавідзеў гультайства, бяздзейнасць.

Паводле ж свайго светапогляду Крашэўскі належаў да ліберальнай плыні шляхецкай інтэлігенцыі, ніколі не адыходзіў далёка ад пануючага на строю і светапогляду свайго часу. Гісторыя эвалюцыі яго светапогляду — гэта гісторыя паступовай дэмакратызацыі польскага грамадства, якая асабліва ўзмацняецца пасля 1864 года, калі шляхта страчвае лідзіруючае становішча або сама накіроўваецца ў гандлёвае і прамысловае прадпрыемліцтва. Асаблівае жыццё Крашэўскага звязана з гэтай дэмакратызацыяй. Як спачувальнік паўстанню, ён быў вымушаны эміграваць з "расійскай Польшчы" (так называлася частка Рэчы Паспалітай, якая пры падзеле адышла да Расіі, была яшчэ тэрыторыя, што знаходзілася пад Аўстра-Венгрыяй і Прусіяй) у Дрэздэн і з былога землеўласніка ператварыцца ў гаспадара невялікай друкарні (у ёй быў выдадзены шэраг яго раманаў, забароненых у Расіі). І гэтая рэальная сувязь з жыццём прамысловасці ўзмацняе дэмакратыі. Крашэўскі ў сваім доўгім жыцці паслядоўна прадстаўляе польскае грамадства ў дзвюх стадыях яго развіцця: чыста шляхецкай (ён не ставіўся варожа да шляхты, а толькі як асветнік выкрываў яе адмоўныя рысы,

недахопы, больш за тое, — ён пясняр "залатога шляхецкага веку") і шляхецка-буржуазнай (пад уражаннем паўстання 1863–1864 гадоў пісьменнік выступае за захаванне апыкунства над сялянамі з боку адукаваных, культурных памешчыкаў). Ён быццам уяўляе сабою гісторыю Польшчы XIX стагоддзя, і, пражыўшы апошнія 25 гадоў у эміграцыі, адарваны ад радзімы, Крашэўскі стаў нібы сімвалам лёсу свайго народа, пазбаўленага палітычнага жыцця.

Незадоўга да смерці пісьменнік, ужо хворы і нямоглы стары чалавек, падвяргаецца праследаванню з боку германскіх улад. Крашэўскага абвінавачвалі ў тым, нібы ён выдаваў Францыі ваенныя тайны Германіі, і асудзілі, пратрымаўшы яго паўтара года ў крэпасці. Пасля выхаду з турмы пісьменнік у хуткім часе памёр.

Праследаванне пісьменніка-выгнанца (творы Крашэўскага актыўна чыталіся не толькі польскамоўнымі чытачамі на Беларусі, Украіне і Літве, але яшчэ пры яго жыцці дзесяткі тамоў былі перакладзены на рускую, нямецкую, французскую, англійскую і іншыя мовы), у віну якога ніхто не верыў, надало яго імені новы патрыятычны арэол.

Пярэ Юзафа Крашэўскага належаць шэраг раманаў, прысвечаных непасрэдна гісторыі Беларусі. Гэта "Апошняя з сліцкіх князёў" (1841), "Зыгмунтоўскія часы" (1846), "Кароль у Нясвіжы" (1885). У Нясвіжы адбываюцца падзеі ў камедыях "Пане-каханку", "Радзівіл у гасціне". Крашэўскі — аўтар пазычнай трылогіі "Анафелес" (1840–1845) з гісторыі Літвы, якую рэдагаваў Ян Чачот, а таксама навуко-

вых прац "Старажытная Літва. Яе гісторыя, законы, мовы, звычаі, песні..." (1847–1850), "Барысаў" (1848), "Мастацтва славян, асабліва ў Польшчы і дахрысціянскай Літве" (1860) і іншых.

Крашэўскі нямаю падарожнічаў па Беларусі, вынікам чаго сталі нарысы "Пінск і Піншчына" (1838), "Успаміны Палесса, Валыні і Літвы" (1840), "Малюнкі з жыцця і падарожжаў" (1842), "Адзенне мяшчана і сялян з ваколіц Бярэсця, Кобрына і Пружанаў" (1860). Як мастак Крашэўскі замалеўваў тыпы беларускіх сялян, вясковыя пабудовы, пейзажы (напрыклад, "Двор у Асаве на Палесці").

На жаль, наша грамадскасць мала знаёмая з творчасцю Юзафа Крашэўскага. На беларускую мову яго перакладаў яшчэ на пачатку мінулага стагоддзя Янка Купала (вершы "Дзед і баба", "Ці ты знаеш старонку?"), Будзіцель (Іван Тукеркес) (верш "Пан і мужык"), Пятро Бітэль ("Хата за вёскай"), пра творчасць пісьменніка пісаў Янка Брыль у кнізе "Трохі пра вечнае", пра творчы метад — Святлана Малюковіч. Яшчэ менш вядома нам пра брата Юзафа Крашэўскага — Казтана Крашэўскага (1827–1896), польскага пісьменніка, астранома-амацара. Ён аўтар гістарычных апавесцей, абразкоў і мемуараў "Берасцейскі канюшыч" (1875), "З паданняў і нататак" (1892), "Патурчэцкі" (1895), "З успамінаў кашталініча" (1896) і іншых, падзеі ў якіх адбываюцца пераважна ў Беларусі. Казтан Крашэўскі пісаў камедыі, вершы, гутаркі, быў кампазітарам і музыкантам. Ён стварыў некалькі канцэртаў, санат, мініяцюра для фартэпіяна, дзе выкарыстоўваў беларускія народныя матывы (напрыклад, "На лясной гары" і "Полька-мазурка").

Што да Юзафа Ігнацы Крашэўскага, то застаецца толькі спадзявацца, што набыткам беларускай чытацкай публікі ўсё ж стане творчасць гэткай сапраўды эпохальнай у сваёй неабдымнасці з'явы.

Алег ДЫШЛЕВІЧ.

гасцёўня

ПРАЕКТЫ НІНЫ САВІНАВАЙ

Чарговы раз Беларусь наведала Ніна САВІНАВА, лідэр беларускай дыяспары ў Эстоніі, прадпрымальнік і вельмі энергічная жанчына. Наша сустрэча адбылася ў Мінску пасля яе невялікай вандроўкі па Брэсцкай вобласці, дзе жывуць яе родзічы, і Мінскай вобласці, дзе яна шукала супрацоўніцтва з беларускімі прадпрымальнікамі. Ніна згадзілася раскажаць, як жывуць беларусы ў Эстоніі, краіне, што абрала свой асабісты шлях развіцця.

— Вы жывяце ў бліжнім і такім далёкім замежжы. Ці "чутны вам" "Голас Радзімы?"

— У вашу газету многа пішуць з Літвы і Латвіі. Мне шкада, што з Эстоніі, дзе мы робім многа цікавых імпрэз, напісаць аб гэтым у газету ніяк не збыромся. Я сама сабе паабяцала, калі прыеду ў Беларусь, абавязкова падзякую "Голасу Радзімы" за тое, што ён дае нам звязкі з усім светам, і раскажу, чым жывуць беларусы ў Эстоніі.

Я з задавальненнем чытаю і выкарыстоўваю матэрыялы газеты "Голас Радзімы", калі раблю перадачу на Эстонскім радыё. Але найперш даю абвестку:

— Паважаныя сябры, прыходзьце, мы атрымалі чарговы нумар газеты "Голас Радзімы", дзе прачытаеце пра сябе, пра сяброў, пра тых, хто жыве побач і па-за межамі краіны!

— Я ведаю, радыёперадача выходзіць у эфір даволі працягла час...

— Гэта сапраўды папулярная перадача. Яна існуе 7 год, і, па водгукх, яе слухае вялікая колькасць людзей: не толькі беларусы, але ўкраінцы, эстонцы, рускія. Я яе рэдактар і вядучая. Гэта вялікая частка працы нашага аб'яднання. Кожную нядзелю адну гадзіну часу па Эстонскім радыё гучаць беларускія песні, беларуская мова, навіны. Гэта прама эфір. Мы звязваемся з рознымі радыёстанцыямі ў Польшчы, Літве, практыкуем прамую тэлефонную сувязь з Беларуссю. Эстонія не абмяжоўвае нас у гэтым.

— Але зараз вы выступаеце ў новай якасці?

— Так. Год назад мы заснавалі Асацыяцыю беларусаў Эстоніі, у якой аб'ядналіся беларускі культурны цэнтр "Бацькаўшчына" (я па-ранейшаму яго ўзначальваю, толькі мне дабавілася працы, як абранаму прэзідэнту асацыяцыі), суполка "Лад" з Пярну, "Спадчына" і "Сябры" з Нарвы, культурны цэнтр "Алеся", усе суполкі, акрамя беларусаў горада Йыхві. Гэта найстарэйшая суполка ў Эстоніі, у яе інакшыя напрамкі ў рабоце, але мы падтрымліваем добрыя адносіны і не парываем кантактаў.

— У ліпені мінулага года я бачыў у Мінску на ІІІ з'ездзе Згуртавання беларусаў свету выступленне дзіцячага гурта "Алеся". Гэта быў ваш калектыў?

— Так, мы паказвалі белару-

сам свету мастацкі гурт цэнтра "Алеся". Гэта цэнтр інфармацыйна-музычна-мастацкі, з дзіцячым ухілам. Зараз нашы артысты рыхтуюць маленькія пастаноўкі да 120-годдзя з дня нараджэння нашых песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Працаваць гэтаму цэнтру складана, не хапае матэрыялаў, звестак, і толькі вось такія нашы прыезды ў Беларусь дазваляюць нешта набыць, папоўніць рэпертуар.

Сярод беларусаў Эстоніі падгадалася добрая моладзь, шчырая, ініцыятыўная і пісьменная. Многія валодаюць эстонскай, англійскай і беларускай мовамі. Назаву імяны Юрася Юркевіча, Насці Алясюк, Вольгі Іскрэнькі, Алены Браздінчык — маладыя людзі, якія думаюць і працуюць па-новаму. У нас ёсць старонка ў Інтэрнэце — гэта іх клопат, сувязь з беларускай дыяспарай іншых краін — канферэнцыі, сустрэчы, сумесныя праекты — таксама іх справа.

— Ці часта вы сустракаецеся з гасцямі з Беларусі?

— 8 снежня ў нас адбылося вялікае свята. Больш за 17 гадоў на эстонскай зямлі мы не бачылі беларускі тэатр. Нам удалося запрасіць на гастролі ў Талін Малы тэатр з Мінска. Эстонскія крытыкі і майстры тэатральнага мастацтва, пабачыўшы яго спектакль "Камедыя" казалі, што такіх таленавітых актёраў і такой працы з цудоўнай стылізацыяй яны даўно не бачылі. Наша беларуская публіка была ўзрушана. Для гасцей мы падрыхтавалі выставу пра беларусаў Эстоніі і частаванне беларускімі стравамі.

Потым у Йыхві прыехала Галіна Дзягілева з праграмай, прысвечанай Янку Купалу і Якубу Коласу. Мясцовае беларускае таварыства яе шчыра вітала. Калі ў Таліне праходзіла выстава вядомага беларускага мастака Пашкевіча, да яе была прыцягнута ўвага мясцовых мастакоў і крытыкаў.

— Кажуць, колькасць беларусаў у Эстоніі зменшылася? Некаторыя не прынялі новы лад жыцця і вярнуліся на радзіму...

— За апошнія гады беларусаў у Эстоніі стала менш. Было 24 тысячы, а зараз — 22. Быў складаны час, людзі ад'язджалі хто на радзіму, хто ў Расію. Але тым, хто застаўся, трэба інтэгравацца ў эстонскае грамадства. Праз год Эстонія стане членам Еўра-

саюза, а пры гэтай умове неабходна быць ініцыятыўнымі, актыўнымі і шмат працаваць.

Я прыехала ў Мінск таму, што вельмі даўно хацела ў Таліне адкрыць краму-павільён беларускіх сувеніраў. Праз цэнтр горада штодня праходзяць тысячы турыстаў, і кожны жадае купіць нешта на памяць. Раней тут можна было набыць і магілёўскія лялькі, і аршанскі лён, і розную кераміку, але гэта адбывалася бессістэмна, без нацыянальнай арыентацыі.

— Вам удалося вырашыць галоўнае пытанне — набыць адпаведнае памяшканне?

— Мы зараз шчаслівыя: беларусы атрымалі цудоўнае памяшканне на вуліцы Лай, 20. Хай ніхто не падумае, што я зневажаю беларусаў, але плануую назаць гэты салон народных промыслаў "Бульбаш". Беларусаў ведаюць ва ўсім свеце пад такой назвай, а зараз хай даведаюцца, якія цудоўныя ў нас вырабы з саломкі і лазы, якая адметная вышыўка, кераміка, шэры лён. Я прыехала ў Беларусь, каб сустрэцца з народнымі майстрамі, набыць узоры вырабаў і дамовіцца аб супрацоўніцтве.

Гарадскія ўлады Таліна пайшлі нам насустрач і прызначылі невялікую арэндную плату за памяшканне, таму, карыстаючыся гэтым, мы плануем адкрыць яшчэ і беларускі шынок. Я пабывала ў Дудутках, запісала там цудоўныя рэцэпты сыраварэння. Калі б нам дазволілі гэтак жа гнаць самагонку, я абавязкова чыста сімвалічна частавала б турыстаў. Паколькі я не першы год займаюся беларушчынай, лічу, што сваіх каранёў не трэба цурацца. У кожнага быў свой пачатак, і памяць аб гэтым павінна захавацца. Выдатны прыклад паказваюць эстонцы, калі свае хутары пераўтвараюць у дзеючыя музеі, бо яны ганарацца сваёй гісторыяй. Калі беларусы завітаюць у Эстонію, у Талін, спадзяюся, што яны не пройдуць міма нашага цэнтра.

Гутарыў Віктар МАЦЮШЭНКА.

P.S. Рэдакцыя атрымала звесткі з Таліна: Ніна Савінава адкрыла краму-салон вырабаў беларускіх народных промыслаў. Прайшла яе прэзентацыя з удзелам народных майстроў з Мазыра.

зваротная сувязь

УКРАЇНА

Міхайліна КАЦЮБІНСКАЯ:

«МОЙ КАРАТКЕВІЧ»

Нядаўна, парадкуючы свой архіў, я знайшла ў даўняй папцы некалькі забытых аркушаў — свае пераклады з Уладзіміра Караткевіча, зробленыя ў першай палове 70-х.

З Валодзем Караткевічам мы вучыліся адначасова на філалагічным факультэце Кіеўскага ўніверсітэта — я на ўкраінскім, ён — на расійскім аддзяленні. Добра памятаю яго хударлявую, але шыракапалечную постаць, яго сімпатычнае хлапчакаватае аблічча. Мы не таварышавалі блізка, але сустракаліся досыць часта, перадусім на канцэртах мастацкай самадзейнасці ўніверсітэта, дзе я іграла на фартэпіяна ці акампаніравала сваім галасістым сяброўкам, а ён разам з сябрам-палякам Фларыянам Няўважым дэкламаваў вершы (летасць з цікавасцю прачытала надрукаваныя ў адным навуковым зборніку змястоўныя і шчырыя лісты Караткевіча да прафесара Аляксандра Назарэўскага).

Потым нашы шляхі разышліся, але я адкрыла яго для сябе як паэта, самабытнага прэзаіка і кінасцэнарыста. Неяк выпадкова давялося мне пабачыць у адной звязцы з досыць нуднымі дакументальнымі фільмамі ягоную кароткаметражную паэтычную стужку "Дрэвы". Дыхтоўная апэратарская работа: розныя дрэвы, графічна экспрэсіўныя, у неспадзяваных ракурсах, настраёва самадастатковыя — і цудоўнае паэтычнае суправаджэнне Караткевіча. Дасюль памятаю тую стужку як адно з самых моцных мастацкіх уражанняў. Потым захапілася яго своеасаблівымі "гатычнымі" раманамі ("Дзікае паляванне

ПАСЛЯСЛОЎЕ Яўгена ЛЕЦКІ

Такая невялікая, але, мяркую, цікавая і змястоўная нататка разам з перакладам некалькіх вершаў класіка беларускай літаратуры ("Балада аб трыццаці першым сярэбраніку", "Фантан слёз", "Балада плахі", "Безгалоўная Венера") была сёлета надрукавана ў студзеньскім нумары ўкраінскага часопіса "Кур'ер Кривобасу" і даслана на Беларусь рупліўцам беларушчыны з Днепра-пэтраўска Міколам Чабаном.

Калі ўсё больш выразна і велічна праз смугу часу высвечваецца магутная постаць Уладзіміра Караткевіча, асабліва дарагія і крапальныя жывыя сведчанні пра яго, прынамсі тыя, што датычаць жыцця за межамі Бацькаўшчыны, у гэтым выпадку — вучобы і побыту на братаў Украіне.

Міхайліна Кацюбінская напісала свае ўражанні сцісла, без усякага фантазіравання — проста, праўдзіва і шчыра.

Да сказанага аўтаркай пра тое, што пазіўя У.Караткевіча не застаўся ў тым часе, дадам, што і пераклады спадарыні Міхайліны маюць не "архіўнае", а жывое гучан-

караля Стаха", "Чорны замак Альшанскі" ды іншымі), дзе дэтэктыўнае закручаныя сюжэты разгортваюцца на фоне нацыянальнай мінуўшчыны, а ва ўсім праглядваецца трапяткое замілаванне родным краем. Чытала ўсё гэта ў арыгінале, што ўзмацняла ўражанне. Не ведаю, адкуль у мяне гэтая пяшчотная любоў да беларускай мовы, але чытаць і перакладаць беларускія тэксты — сапраўднае асалода. І вось у адзін з дзён 1973—1974 гадоў у мае рукі трапіў зборнік пазіў Караткевіча "Мая Іліяда", выданае ў Мінску ў 1969 годзе.

Тады быў складаны перыяд. На такой хвалі і паўсталі пераклады з Караткевічавай "Іліяды", якія, наўздзіў, адпавядалі майму душэўнаму стану. Я перакладала іх у асноўным на працы (працавала рэдактарам у выдавецтве "Вища школа"), паміж рэдагаваннем тэкстаў па медыцыне і эканоміцы паціху чытала іх сваім сябрам, нават паслала "Баладу плахі" з лістом да сваёй таварышкі Атэні Пашко. Ды, ясная справа, ні праякую публікацыю перакладаў не магло быць і размовы, і яны так і засталіся ляжаць у старой тэчцы. Прапаную іх сучаснаму чытачу як своеасаблівую згадку пра нядаўняе мінулае. Дый не толькі ўспамін — мне здаецца, што агульначалавечы патэнцыял гэтых вершаў мае не толькі "архіўнае" значэнне.

не і значэнне. Зроблены яны прафесійна, з душой, з трапяткім пранікненнем у змест і форму, а таму і вельмі натуральна, нібы так напісаны ў арыгінале, гучаць на пывучай украінскай мове.

Між тым, творы для перакладу выбраны няпроста, асабліва гэта датычыць "Балады аб трыццаці першым сярэбраніку", напісанай нібы на мяжы своеасаблівай споведзі-трызнення пра надзвычайную і баючую для пісьменніка праблему здрады, з найбольш абвостраным успрыняццем здрады блізкіх сяброў. Аднак знешне неўнармаваная архітэктоніка верша наўрад ці магла быць зразумелай і блізкай для успрыняцця ўкраінскага чытача, а таму перакладчыца, удала захаваўшы высокі дух і сэнс балады, зрабіла яе страфічна і рытмічна па-класічнаму ўнармаванай.

Выкажам спадзяванне, што знаёмства чытача з жывым Караткевічам і не менш жывой і актуальнай як для беларусаў, так і ўкраінцаў творчасцю знойдзе свой жывы працяг.

падзяка дабрачынцам

БІБЛІЯ ПА-БЕЛАРУСКУ!

Выйшлі з друку першыя асобнікі Бібліі ў беларускім перакладзе Васіля Сёмухі. Васіль Сёмуха вядомы па перакладах Гётэ, Кананіцкай, Грымельсгаўзэна, Мана, Гесэ, Вальтэра фон дэр Фогельвайдэ і іншых. Наклад Бібліі 10 000 паасобнікаў. Выданне ўнікальнае, бо гэта першы выпадак, калі пад адной вокладкай была сабрана ўся Біблія па-беларуску.

Васіль Сёмуха шчыра дзякуе Але Орса-Рамана (ОР Культурна-Адукацыйны Фонд, ЗША); Юрку Рапецкаму (Global Missionary Ministries, Канада); Веры і Анатолю Пранцэвічам (ЗША); Лідзіі і Віктару Фраловым (Беларусь); Алегу Іванову (Беларусь); Сяргею Матусевічу (Беларусь), а таксама ўсім ахвярадаўцам з бела-

рускіх дыяспар у ЗША, Канадзе, Аўстраліі, Еўропе, пры дапамозе якіх была выдана кніга. Пры перакладзе Васіля Сёмуха карыстаўся новакласічным правапісам. Увосень плануецца правесці Беларускае свята Бібліі, на якое запрашаюцца ўсе жадаючыя.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

навіны з архіва

ЛЕТАПІС БЕЛАРУСКАЙ ЭМІГРАЦЫІ ў ЧЭХІ: АДКРЫЦЦЁ НОВАЙ СТАРОНКІ

У Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі праходзіць унікальная выстава "Грамадска-культурная чынасць беларускай і расійскай эміграцыі ў Чэхаславакіі. 1921-1938". Яе арганізатары: Дзяржаўны архіў Расійскай Федэрацыі, Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі. У падрыхтоўцы экспазіцыі ўдзельнічалі таксама: Белдзяржархіў кінафотафонадакументаў, Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Я. Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, прыватныя калекцыянеры Сяргей Панізінік, Мікалай Трус, Яўген Чырыкаў-унук.

Спецыялісты прызналі, што дагэтуль не было на Беларусі гістарычных выстаў такога ўзроўню. Праект — вынік творчага і прафесійнага ўзаемадзеяння Федэральнай архіўнай службы Расіі і Нацыянальнага цэнтру па архівах і справаходству Рэспублікі Беларусь. Адкрыў выставу старшыня цэнтру Уладзімір Адамушка. Ён адзначыў, што экспазіцыя падрыхтавана на базе архіўных комплексаў, якія да апошняга часу былі недаступнымі для гісторыкаў і шырокай навуковай грамадскасці. На-

прыканцы кіраўнік архіўнай службы Беларусі сказаў пра вялікі ўклад у развіццё нацыянальнай культуры нашай краіны беларускай эміграцыі ў Чэхаславакіі: "...Тут фарміравалася, пачынала свой творчы шлях, атрымлівала першае прызнанне цэлая плеяда вядомых культурных, навуковых і грамадскіх дзеячаў. У сярэдзіне 20-х гадоў ХХ стагоддзя Чэхаславакія стала галоўным цэнтрам грамадскага і палітычнага жыцця беларусаў за межамі сваёй зямлі".

У адказ з прамовай выступіў Часовы павераны ў справах Чэшскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь спадар Фойцік, які падкрэсліў, што ў 1920-1930-я гады маладая Чэхаславацкая рэспубліка, якая толькі што

аднавіла сваю самастойнасць, неаднаразова выказвала салідарнасць з народам Беларусі ў змаганні за нацыянальныя і сацыяльныя правы. Краіна давала прытулак беларусам-эмігрантам, дапамагала ім знайсці працу, атры-

Беларускія пісьменнікі (сядзяць злева направа) Міхась Чарот, Цішка Гартны, Янка Купала і Міхась Зарэцкі разам са студэнтамі-беларусамі вышэйшых школ Прагі падчас наведвання Чэхаславакіі ў 1925 годзе.

маць вышэйшую адукацыю, захоўваць сваю нацыянальную і культурную адметнасць, развіваць літаратуру, мастацтва і выдавецкую дзейнасць на роднай мове.

Маштабы выставы ўражваюць. У каталогу пералічаны 447 экспанатаў, амаль палова з якіх узятая з беларускіх сховішчаў і збораў, астатнія захоўваюцца ў Дзяржаўным архіве Расійскай Федэрацыі. Дзякуючы гэтым матэрыялам, можна ў агульных рысах зрабіць рэканструкцыю таго, чым

жылі беларуская і расійская дыяспары ў міжваеннай Чэхаславакіі, прасачыць шляхі іх ўзаемадзеяння.

Экспазіцыя зроблена з густам. Аўтографы знакамітых дзеячаў, фотаздымкі, мастацкія творы, друкаваныя выданні, рукапісы — перад гледачом разгортаецца панарама жыцця, цікавая іншая рэчаіснасць выступае праз шкло стэндаў. У першы дзень працы выставы "эфект прысутнасці" быў надзвычай моцным, бо тады ў зале дэманстраваліся дакумен-

тальны фільм, зманціраваны з аматарскіх кінаматэрыялаў, знятых у Чэхаславакіі ў 1929-1935 гадах інжынерам У. Паповым.

З дакументаў па гісторыі беларускай дыяспары на выставе адлюстраваны наступныя тэмы:

Культурнае і навуковае жыццё беларускай калоніі ў Чэхаславацкай Рэспубліцы.

Жыццё і побыт беларускіх студэнтаў у Чэхаславакіі (грамадска-культурнае жыццё, супрацоўніцтва і кантакты са студэцкімі і маладзёжнымі арганізацыямі Заходняй Беларусі, еўрапейскіх краін і Паўночнай Амерыкі).

Беларуская выдавецкая чынасць і прэса ў Чэхаславацкай Рэспубліцы. Успаміны і выданні па гісторыі беларускай эміграцыі ў міжваенны час.

Беларуская эміграцыя ў асобах.

Матэрыялы з сямейнага архіва Я. Чырыкава-ўнука прадстаўлены адзіным тэматычным блокам.

І яшчэ адна важная асаблівасць: выдадзены вельмі грунтоўны каталог выставы, аб'ём якога — больш за сотню поўнафарматных старонак. Адказны складальнік — дырэктар Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь В. Селяменюў. У кнігу ўваходзяць звароты кіраўнікоў архіўных служб Расіі і Беларусі з нагоды, артыкулы па пытаннях жыцця беларускай і расійскай дыяспары ў Чэхаславакіі, пералік матэрыялаў па тэме з паказам дакладных даных аб месцы захоўвання кожнага экспаната. Апошняе прадстаўляецца вельмі каштоўным. Гэта унікальная тэматычная распрацоўка архівістаў па пытаннях беларускай і расійскай эміграцыі ў Чэхаславакіі 1920-1930-х гадоў. У каталогу шмат якасных ілюстрацый. Наклад выдання ўсяго 100 асобнікаў, таму відавочна, што ў хуткім часе яно стане бібліяграфічным рарытэтам.

Ілья КУРКОЎ.

літаратурная старонка

Запаліўшы цыгарэту, Андрэй перагнуўся праз спілку сядзення і навесіўся над Сініцыным, даючы яму зацягнуцца. Сініцын зацягнуўся і, выпуская дым, паспрабаваў плюнуць Брызіну ў твар. Рот у яго перасох, таму плявок не ўдаўся, і Сініцын закашляўся. Нейкія пырскачкі ўсё ж паляцелі, Брызін выцерся рукавом.

— Нават плюнуць, гаўнюк, не можаш...

— Лічы, што плюнуў, — сказаў Сініцын. — Цяпер слухай... — Ён зрабіў паўзу, даволі працяглую. — Гэта не ў цябе дачкі не стала. Маша мая дачка.

Артур зноў сціх, чакаючы, відаць, як Брызін на гэта зрэагуе. Брызін ніяк на гэта не зрэагаваў, дапальваў цыгарэту і маўчаў.

— Калі я пазнаёміў цябе з яе маці, тая панікавала ўжо, што цяжарная... Я не надта разлічваў, што ты з ёй ажэнішся, тым больш так хутка, але падумаў: а раптам... Сам я не хацеў, ды й ніяк не мог, у мяне была Каця... Бацька ў яе шышка, яна што заўгодна магла прыдумаць — і толькі б заікнулася бацьку... Я малады камуніст, а тады ж не проста з партыі выключалі, выкідвалі з жыцця... Тут ты жэнішся, пасля яшчэ смерць пры родах... І я з усяго выскокваю... Чысты, за мной нічога... Так склалася, што лепей не прыдумаць... Толькі дзяцей у мяне ні з кім болей не выходзіла, а Маша падрасла, я глядзеў на яе і...

Заканчэнне. Пачатак у №№ 15-25. Перадрук з часопіса «Польмя» №12 (2001 г.).

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ

ПРАГА

АПОВЕСЦЬ

З таго, што Брызін чуў, ён не верыў і не збіраўся верыць ніводнаму слову, бо слухаў нават не ману, а вярзэнне насмерць перапалоханага чалавека, і ўсё ж міжволі перапыніў Сініцына, рэзка спытаўшы:

— Ты казаў пра гэта Машы?..

— І не пазнаў свой голас.

— Казаў...

— Калі?

— Калі да маці тваёй вазіў развітацца... Ты ж не паехаў, а Маша так плакала, што да істэрыкі даходзіла... Я сказаў, каб так не плакала, бо памерла чужая ёй старая жанчына...

— І ўсё?

— Не... Растлумачыў яшчэ, чаму чужая...

— Мандзец не будзеш! — непазнавальным голасам прашыпеў Брызін, прытушваючы іскры на сядзенні, каб не ўгарэлася.

— Вазьмі ў мяне ў кішэні ліст, падла!.. — западываў Сініцын. — Вазьмі і прачытай, што Маша напісала!..

— Дзе?

— У пінжаку, у левай...

Цягнік паказаўся злева.

І справа паказаўся цягнік.

Альбо наадварот: справа і злева?

Андрэй, уцягнуўшыся ў разборкі з Сініцыным, не паспеў заўважыць, з якога боку з'явіўся першы. Ён убачыў абодва адразу, сустрэчныя — пасажырскі злева і таварны справа.

— "Форд" мой? — адварочваючыся ад Сініцына і глядзячы на цягнікі, спытаў Брызін.

— Твой... Як дамовіліся... Прачытай вазьмі і едзь, баліць...

"Што там можа быць?.. Для чаго чытаць?.. Маша хутка ўсё сама скажа..." Ад адной думкі пра тое, што яна магла паверыць

сініцынскай лухце, ледзь у вачах не цямнела.

— Табе ліст — ты і чытай, — скрозь зубы сказаў Брызін.

"Дык злева ці справа?.. Паглядзець, які бліжэй да пераезда будзе?.. Тады ні пад адзін не паспею..."

У рулетку згуляць не выпала, выбар быў за ім. Быў яшчэ выбар.

"...мы схаваліся ў цёмны-цёмны і доўгі тунель, а калі з яго выскачылі, цябе за рулём не было, машына, як шалёная, сама імчалася..."

Брызін адпусціў тармазы — і машына пакацілася з гары. Павольна, хутчэй, усё набіраючы і набіраючы хуткасць.

Рукі раптам сталі дранцвець, пальцы збялелі на рулі. Брызін адчуваў, як дранцвее і нібы спаўзае на шыю, на грудзі твар.

На паўдарозе ён, не паварочваючыся, залез адной рукою ў кішэнь сініцынскага пінжака, выцягнуў паперчыну, адчыніў дзверцы і выкуліўся з "Форда". Выкуліўся ўдала, не паламаў нічога і нават не пабіўся. Лежачы на абочыне, глядеў услед машыне і на цягнікі: пасажырскі злева быў бліжэй, відавочна бліжэй, значна бліжэй, ужо амаль на пераездзе...

Перад пераездам "Форд" збочыў з дарогі і ўехаў у возера. Возера было неглыбокае, з берага яшчэ ў дзясцінстве Машы па калені.

Пасажырскі, світануўшы, праляцеў пераезд, пасля прагрукатаў таварны. Абодва машыністы азірліся, машыніст пасажырскага махаў кулаком. Праз

колькі хвілін стала ціха, ашаламляльна ціха. Было чуць, як супакойваючыся, плёскаецца пры беразе азёрная вада.

Усё яшчэ здранцвелымі, непаслухмянымі пальцамі Брызін, сабраўшыся з духам, разгарнуў паперчыну — ружовую рэстаранную сурвэтку. У Машы была такая звычка: пісаць, размаўляючы, на сурвэтках, калі тыя былі пад рукой. Пра нешта ў яе спытаешся, яна памаўчыць, падумае і ў адказ напіша... "Каб не казалі, што не казалі", — тлумачыла Маша.

Ніякі гэта быў не ліст — запіска, адказ, тры фразы...

Артур Альбертавіч, калі нават тое, што вы мне некалі казалі і на чым дагэтуль настойваеце, праўда, дык для мяне гэта зусім не так трагічна, як вы зараз выглядаеце. Проста тады мне выбіраць самой — і я выбіраю лепшага. Вам ні за што не ўгадаць, каго. Марыя Андрэеўна.

Андрэй падняўся, ступіў крокі тры ўніз, спыніўся... Сініцын унізе спрабаваў вылезці з машыны. Брызін пастаяў, павярнуўся і рушыў да дачы. Сеў пад яблыню каля бензапілы, паклаў рукі на калені, на рукі галаву...

Плачу ягонага ніхто не чуў. Збоку здавалася, што чалавек проста стаіць, прысеў каля бензапілы пад яблыняй і адпачывае, перш чым зноўку ўзяцца за работу. Звычайная рэч — і можна было толькі здзівіцца, што ўлетку надумаў ён сад абразаць.

Снежань 2000 — люты 2001, Хельсінкі.

слухай сваё

НЕ ШУКАЙЦЕ “ЧУЖЫХ ДЗЕВАК” ЗА ДАЛЁКІМ МОРАМ!

Гурт “Палац” даўно лічыцца ў лідэрах і пачынальніках музычнага стылю фолк-мадэрн. Так атрымалася, што ў Беларусі яго прадстаўнікі карыстаюцца самай вялікай увагай сродкаў масавай інфармацыі, а музыкі фолк-мадэрн гуртоў запрашаюцца нават на “Славянскі базар” ды іншыя супертэатры ды фестывалі. Іх запісы на хвалі “славянскай салідарнасці” гуляюць у самых аддаленых краінах блізкага замежжа. І таму на беларускай рок-сцэне стаў папулярным стэрэатып: майляў, зайграй нешта фальклорнае на сучасны матыў ды рытм — і поспех, увага афіцыйных СМІ забяспечаны!

Але гэта меркаванне адлюстроўвае толькі павярхоўны погляд на працу беларускіх фолк-мадэрн гуртоў. Кожны дзень існавання такіх музычных калектываў, якія арыентуюцца на нацыянальны фальклор, адзначаны напружанымі творчымі пошукамі новага гучання, аранжыровак, тэмбравых афарбовак, якія б найбольш пасавалі арыгіналу. Акрамя гэтага, музыка фолк-мадэрн гуртоў хвалюе пытанне, як зрабіць сучасныя апрацоўкі беларускага фальклору цікавымі сучасным слухачам, як забяспечыць стылю “выжыванне” ў жорсткіх канкурэнтных умовах, што існуюць у шоу-бізнэсе.

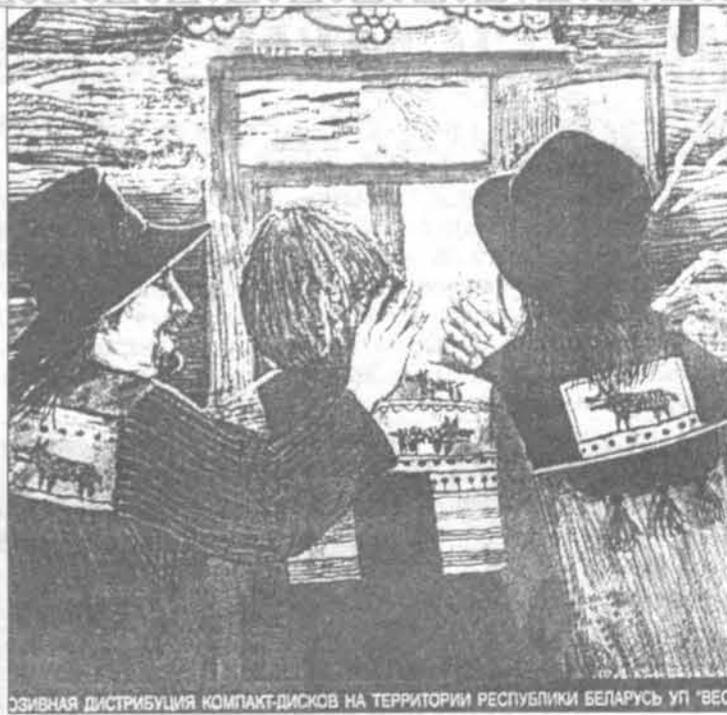
Прыклад таго, як спраўляцца з перашкодамі і выклікамі, што выпадаюць на долю сучасных прафесійных музыкантаў пост-фолькавага кірунку, паказвае творчы шлях лідэра гэтага напрамку ў Беларусі — гурта “Палац”. Нагадаю цікавасць, якую выклікалі музыкі да сваёй творчасці, калі выйшаў у свет іх другі альбом “Дарожка” (1997), дзе было шмат эксперыментальна-электронных твораў. Калі ж стратэгія беларускага музычнага рынку запатрабавала нечага больш простага, танцавальнага, але густоўнага і дасканаланага, тады зноў роўнага музыцы “Палац” на нашым рынку нічога не знайшлося: моладзь і дарослыя слухаюць дэнсавы альбом “Танчыць Палац” (2001), што быў выданы на апошняй модзе з дэджэем RnB, скачучь пад яго звадныя рытмы ды падпляваючы знаёмы ад бабуль фальклорныя тэксты. І зноў “Палац” выявіў сваю недасягальнасць для канкурэнтаў!

І вось аматары фолк-мадэрнавых рытмаў маюць магчымасць пазнаёміцца з чарговай працай гурта “Палац” — альбо-

мам “Чужыя дзеўкі”, які, я ўпэўнены, стане своеасаблівым паворотам у творчай біяграфіі калектыву. Па-першае, з-за таго, што гурт “Палац” з электроннага ператварыўся ў гурт “жывой” музыкі. У яго складзе цяпер іграюць бубнач Андрэй Цераховіч ды бас-гітарыст Андрэй Шчыткавец. І гэта самы заўважны вынік звалоўчых гучання гурта, таму што раней іх партыі “даручаліся” камп’ютэрам і сэмплерам.

Шмат незвычайных фарбаў у гучанне гурта дадае акардэон Зміцера Карабача, партыям якога вельмі пасуюць тэмбравыя і музычныя сугуччы са старадаўнімі беларускімі інструментамі, якія сёння можна пачуць у шматлікіх іншых пост-фолькавых гуртах — з беларускай душой, колавай лірай, жалейкай, акарынай, парнымі дудкамі ды цымбаламі. Каб ацаніць аб’ём выкананай працы па сінтэзу гучання інструментаў розных эпох, трэба ўважліва слухаць купальскую “Ой, Купала”, дзе шчыруюць сурмы ды дуды сяброў “Палац” — гурта старажытнай беларускай музыкі “Гуды”. А адчуць смак гучання беларускай ліры ад таго ж Зміцера Карабача слухачы маюць магчымасць ужо на іншым трэку альбома — у народнай песні “Яварок”, з электронным варыянтам якой мы знаёммы яшчэ па альбоме “Дарожка”.

Музычныя крыткі ў адзін голас адзначаюць рознапланавую працу ў “Палацы” гітарыста Сяргея Трухановіча, да якога мы прызвычаліся ў “Краме”. Але, відаць, такая натура Сержука — рэалізоўваць сябе ў розных іпастасях, не зачыкаюцца ў аднойчы абраным стылі. Трухановіч свабодна апелюе і да кантры-рока ў “Дзеўцы-сямілетцы”, і да хард-блюзавак імправізацый у баладзе “На турэцкіх палях”, за-

ОЗВІВЛЯЮЧА ДІСТРІБУЦІЯ КОМПАКТ-ДИСКОВ НА ТЕРЫТОРЫІ РЕСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ УП “ВЕС”

кліп на якую ў гэтым годзе музыкі атрымалі сваю чарговую рок-карану. Дарэчы, выніковы канцэрт “Рок-каранацыя-2001”, на які быў запрошаны гурт, засведчыў, што маладым слухачам падабаецца новае гучанне “Палац”, дзе дамінуюць акустычныя інструменты, падмацаваныя блюзавай гітарай Сержука Трухановіча.

Не памылімся, калі зазначым, што візюўкай “Палац” сталі галасы вакальнай групы — аранжыроўшчыка і кіраўніка Алега Хаменкі, згаданага раней акардэаніста Зміцера Карабача і выканаўцы на трубе Юрыя Беякова, якія неверагодным чынам сумяшчаюць ігру на сваіх “родных” інструментах і спевы складаных, паліфанічных вакальных партый. Каб у гэтым упэўніцца, раім больш уважліва праслухаць, напрыклад, шчадроўку “А ці дома...”, якая, на мой погляд, годна працягвае лепшыя фолк-рокавыя традыцыі славутых “Песняроў” пачатку іх кар’еры.

У сваіх ранейшых рэцэнзіях даводзілася звяртаць увагу слухачоў на незвычайны фолкавы тэмбр голасу Алега Хаменкі. Цяпер арганічным дадаткам сталі галасы яго сяброў. І гэта пры тым, што той жа Юрась Беякоў зачароўвае слухачоў віртуознай іграй на духавых інструментах у галоўнай кампазіцыі альбома “Чужыя дзеўкі”, удала спалучае тэмбры трубы з электроннымі інструментамі ў апрацоўцы беларускай народнай песні “Ляцеў воран”.

З музычнага пункту гледжання ўвагу слухачоў абавязкова прыцягне лірычная народная песня “Ой Божа...” Незвычайным пачуццям гэтая кампазіцыя

абавязана модным эйсід-джазавым імправізацыям, гістарычнаму “хэмандаўскаму” гучанню электроннага аргана, партыі якога, напэўна, выконваліся Андрэем Хвісевичам (прозвішча якога пазначана ў раздзеле “падзякі”).

Замыкае трэк-ліст альбома “Чужыя дзеўкі” гурта “Палац” сюрпрыз прыхільнікам гурта-бонус-трэкі з канцэртнымі запісамі, што былі зроблены ў апошнія гады. А гэта песні “На граной нядзелі”, “Заенка”, “Чужыя дзеўкі”, а таксама песня “На турэцкіх палях”, што стала вельмі папулярнай дзякуючы шматразовым трансляцыям на Беларускай тэлебачанні ды сёлетняй рок-каране ў намінацыі “Лепшы відэакліп года”.

Увагу патэнцыйных пакупнікоў навінкі беларускіх музыкаў альбом прыцягвае і сваім арыгінальным мастацкім уваабленнем у маляўнічым гумарыстычна-эратычным стылі. Гэта стала магчымым не ў апошнюю чаргу дзякуючы намаганням выдаўцоў — фірм “Буселmusic” і “Westrecords”, якія прапануюць слухачам гэтак цікавае фанаграфічнае выданне ў якасці паліграфічным выкананні. Ад падробак дыск засцерагае фірменная галаграфічная наклеяка, якая сурова папярэджвае: “Прадукцыя ліцэнзавана!” Таму ёсць надзея, што беларускія слухачы, якія набудуць гэты незвычайны музычны альбом, атрымаюць сапраўднае задавальненне ад сустрэч з цікавымі музыкантамі і вынікам іх напружанай двухгадовай працы.

Анатоль МЯЛЬГУЙ.

смяцца не грэх

ТУРАЎСКІЯ ЖАРТАЧКІ

Фальклорныя здабыткі Нацыянальнага парку “Прыпяці”, расказаныя турыстамі і жыхарамі навакольных вёсак, падлюханы Міколам КОТАВІМ.

ЦЫВІЛЬНАЯ НАТУРА

Тураўцы наогул ганарлівыя, бо лічаць сябе гарадскімі. Цывільная натура!.. Вяскоўцаў называюць з доляй пагарды:

— Селясюк!

ХВАЛЬКО

Стаяць сярод вуліцы дзве маладзіцы, размаўляюць. Адна пакруціла носам туды-сюды і кажа:

— Во! Дзесяці свінчак смяляць!

— Які там свінчак?! — гаворыць другая. — Хіба Рыгор падгадаваць выцерпіць? Тое парася з пцельку! У мяне кот большы. А ён жа, абы выхваліцца, смаліць яго, каб пах на ўвесь Тураў ішоў!

ДЗЯЛЯГА

Прыехаў туравец з горада і хваліцца, што ён там бачыў, як размаўляў з гарадскімі ды крытыкаваў іх...

Чалавек з вёскі Дварэц слухаў-слухаў ды гаворыць:

— Во хлюст, дык хлюст! Ты ўжо адарваў хвост гнілому цяляці, дык мелеш абы-што. Мялі, мялі, дзяляга!

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў № 24

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 6. Грабар. 9. Хвалля. 11. Пістон. 13. Умова. 14. Штамп. 15. Пасад. 17. Опіум. 22. Каран. 23. Сотка. 24. Карты. 25. Рэктар. 27. Стаўка. 29. Васал. 31. Клапан. 35. Гід. 36. Сатана. 40. Палац. 42. Атрад. 43. Склеп. 44. Каробка. 45. Крэол. 46. Качар. 48. Траса. 50. Апарат. 52. Бич. 54. Трасца. 56. Хамут. 57. Падзол. 60. Капэла. 64. Ражон. 65. Анфас. 68. Скіба. 69. Данос. 71. Тарка. 72. Бірка. 73. Асада. 74. Плаха. 75. Сатрап. 76. Мязга. 77. Консул.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Прыпар. 2. Мамант. 3. Рахіт. 4. Міміка. 5. Помста. 7. Бусак. 8. Род. 9. Хаос. 10. Яшма. 11. Пас. 12. Сплаў. 16. Арэол. 18. Полаг. 19. Уклад. 21. Аркан. 26. Авал. 28. Твар. 30. Сінонім. 31. Кукса. 32. Апека. 33. Папар. 34. Накат. 36. Старт. 37. Такса. 38. Адрес. 39. Ахова. 41. Цар. 42. Акт. 47. Чало. 49. Арфа. 51. Пража. 52. Багна. 53. Чумак. 55. Цалік. 57. Падвал. 58. Донор. 59. Зносак. 61. Псіхоз. 62. Экран. 63. Абажур. 65. Атам. 66. Фраза. 67. Сапа. 70. Сап. 72. Бак.

запрашэнне

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА

ТУРЫСТЫЧНЫЯ МЯСЦІНЫ БРЭСТЧЫНЫ

Шматлікія турыстычныя базы, размешчаныя на берагах возера Чорнае, якое знаходзіцца за 45 кіламетраў ад Брэста, прынялі адпачываючых.

Цудоўныя пейзажы, лес наўкола робяць возера любімым месцам адпачынку жыхароў горада, рыбакоў, турыстаў. Тут на вудачку ловацца карасі і плотка, трапляюцца прыгажуні шчупакі.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонка «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 082 экз. Заказ 1423. Падпісана да друку 24. 6. 2002 г. у 12.00. Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).